

गंगाधर प्रसाद जयसवाल द्वारा रचित।

गंगाधर प्रसाद जयसवाल द्वारा रचित।

गंगाधर प्रसाद जयसवाल

पुस्तक सं. १००

इस पुस्तक का प्रकाशन प्रकाशक द्वारा
 श्री गंगाधर प्रसाद जयसवाल द्वारा रचित।
 श्री गंगाधर प्रसाद जयसवाल

गंगाधर प्रसाद जयसवाल द्वारा रचित।

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કંપીયુટર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૮૮-૨

કોષ

પુસ્તકનું નામ જા.ન.નં. જા.સો

વિષય ૬- : ૪

નવીન સુધારાનો દુશ્મન લોકપ્રીય
પત્રાસ અંકી ચાલુ

જમાનાનો જલસો.

રચનાર—જેશી જયરામ રવજી ભાગલીયા.

પ્રકાશક—જેશી જયરામ રવજી ભાગલીયા
કચ્છ માંડવીવાલા.

૬૦ ગીરગામ બેંકરોડ અમૃતવાડીને નાકે નારાયણ બીહડીંગ,
પોસ્ટ નં. ૪ મુંબઈ.

આવૃત્તી ૪ થી

પ્રત ૨૦૦૦

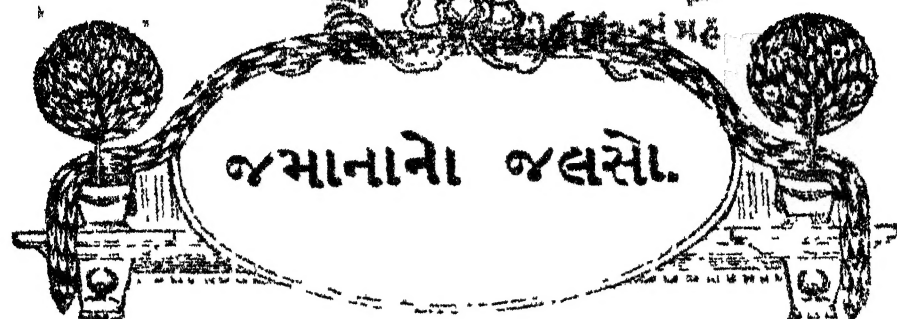
સંવત ૧૯૭૩

સને ૧૯૧૭

(સર્વ હક સ્વાધીન)

કીંમત આઠ આના.

શ્રીકૃષ્ણ પ્રેસમાં રતિલાલ હરજીવને છાપ્યું
નં. ૯ અનંતવાડી, મુંબઈ.

સારદા સ્તુતી.

દિ.૧.

હયા કરજે તું દેવી, માત અંબે નારી.

છું શરણુ એવું, સત્ય લેતું ધારી.

હયા

રહ્યો વ્યાપી કલીકાલમાં અધર્મ,

નથી રાખતું વડિલોની કાઈ શર્મ.

હયા.

જ્યારે ધૃષ્ટિ, આમ વર્તવાને લાગી

કૃપા દષ્ટિ પ્રભુએ, સમસ્ત ત્યાગી.

દયા

જોકે નામ રાખી, મુલકમાંથી નાઠો:

ઉપયોગી માત, સર્વને હું ધાઉં.

હયા.

કશી પરવા નથી આ, જગનની અમોને;

લગી ચતવાર, દાસ કહે છે તમોને.

હયા.

દીવાળીના દીવો.

યાને

ગ્રાંટરોડની મુસાફરી ખ્યાલ ૧.

અફસોસ અંરે અફસોસ બંધુઓ, કુદરતની છે બલિહારી;
 સોબતના પરિણામ બળે, આ જગત વિષે થઈ છે ખવારી.
 કારણ પુછો કોઈ અમોને, ખુલ્લિ વાત મુખે કહીશું;
 કુમાર્ગમાં કોઈ વિચરનારના, સાથી બનવા નહિં દઈશું.
 ખ્યાલ કરો કોઈ નજર કરો. આ દુઃખરૂપી કેવી દુનિયા;
 ધર્મ પત્નિઓ રખડાવી, વેશ્યા નિવાસમાં જઈ વસીયા.
 ખમીસ બાકિટ ખુટ કોલરો, સાઈકલ કેપ શિરે ધારી;
 સેંટ લવંડર ગુલાબ છાંટયું, સુગંધમાં પણ હલ વાળી.
 બની શેઠીયા વિષય નગરના, મુસાફરી કરવા ચાલ્યા;
 ગીની ત્રણ નાખી ખીસામાં, મુછ મરડતાં મેં ભાળ્યા.
 આના ચાર તણી ગાડીમાં, ગ્રાંટરોડ પર જઈ અટક્યા;
 ખાધું ખરચ્યું પીલહાઉસમાં ને, પછી નાટકોમાં સટક્યા.
 બે રૂપિઆની ટિકીટ લઈને, થીયેટરોમાં કચ્છેદ પડ્યા;
 વાટ જીવે છે ઘરવાલી અહિં, નાટકના ખેલોજ નડ્યા.
 છતાં હજી તો ગરમ ખીસાનો, પૂરો દાટ વડયોજ નહિ;
 ગુણીકા નૃત્ય વિષે જઈ બેઠાં, શરમ મુલતવી ત્યાંજ રહી.

બહોત દિવસકા બડા ખ્યારથા, મુઝે નિંદ નહિં આતિથી,
 બાત ખ્યારકી બહુત કઠીન હય, વેા ચીજાં મએં ગાતીથો.
 શેઠ કહે અએ ખ્યારીજન, અખ ગાના કુછ સુનખાતિ હય;
 દિલ ખુશ કર યહ આશકકા, કયા મજા પવનકી આતિ હય,
 ગઝલ હુમરી તાલ દાદરા, બલા દર ભેરવીયોંકી;
 સારંગી તખતા બજતી હય, ખ્યારિ બન ગઠ આશકકી.
 બે ગીનીનો અર્થ કરીને, પછી એવા નર પસ્તાયા;
 પીત્રુ તપેણુ કયુ' પ્રેમથી, શોખીન જનમાં પંકાયા.
 ગયા શ્રાધ્ધમાં, કસર હતી તે, પ્રણ કરી અદિયાં પ્રિતે;
 માનવ જન્મતણું સાર્થક સૌ, થયું આજ સહુ એ રીતે.
 ચરણ વગરના હાથ વિનાના, અપના પણ છે કે દુખીયા;
 સિંગલ પૈ પણ અપાય નહીં ને, થવું અમાને છે સુખીયા.
 ઘરો ઘુટશે ચાર હાંટસે, અગર મૂળ વ્યાધિ થાશે;
 એમાંથી ફળ એજ થવાના, નહિ તેા કાળ તુરત ખાશે.
 ભવસાગરમાંથી તરવાનો, ઉપાય યત્ન કરી શોધો;
 વ્યર્થ કાર્યમાં વખત ગુમાવો, શું કરવી તેની નોંધો.
 જઘંશ પલકમાં અરે બાંધવા, તેનો તું કંઈ વિચાર કર,
 કિર્તિ અમર કરી લે જગમાં, પ્રણ નામ લઈને તું તર.
 ઉસ્તાદોંકી ચેહી ફજ સખ, કરકે અદા હમ દિખલાતે;
 ચેહી બાંચનેસે જીવોંકે, પાપ સખહિં યું કટ જાતે.

રહેનેવાલે કચ્છ પ્રાંતકે, શહર માંડવી બાજત હય;
ભાગલીયોંકી પીછાન રખના. હરી કૃપા હો જાતિ હય.

વખતનો વરઘોડો.

યાને

શરાખ વિપે ખ્યાલ ર.

શરાખ જેવી ખરાખ વસ્તુ, નવ દીઠી જગમાં કયાંહીં;
વાઈન બાટલી વિશે વર્ણવું, ધ્યાન કરો હિંદુભાઈ.

શિવ, શિવ આ શું થયું અરે રે, ગ્લાસ ભરી પીવા માંડયા;
સ્વર્ગતાળું મુખ તણૂ પૂર્વજે, હાહાકાર કરવા લાગ્યા.

દશા થાય છે પીનારાની, કથન કહું તે સાંભળીએ;
વાટ ઘાટમાં પડ્યા કદી તો, ઓચિંતા એથી મરિએ.

શીવાય હમસે બરા અબીતક, પયદા જગમેં હુવા નહિં;
પહેલવાન પીછેં હટ જાવે, કદર કરો સર્જન તુમહિં.

પહેરન ધોતી ઐર દુપટ્ટા, ફેટા બી બરબાદ ગયા;
ક્રીસમતમેં કયા લીખા હમારે, ખીસેમેં દમડી ન રહ્યા.

અગોખાઈ હા કોહુન આલા, હાતાત ઠાઠી ઘેવુનશી;
ધકડે તિકડે બઘત રાહિલી, ઉફટ ઘાતલી ડોઝીશી.

વ્યસનોથી વાકેફ થયેલી, ગુજરાતન કહેવા લાગી;
 રચમ પીટીયા કંઈ દિવસ પ્રયાં છે, નપ્ટ નિરંકુશ જ લાગી.
 આ વખતે કોઈ હોત બીજો તો, થયા યોગ્ય સુખ દેખાડું,
 પતિ શબ્દ એ મહા તિવ્ર છે, સવ આપું હું કયાં બાળું.
 આ સંબંધમાં આજ પછી જો, અવાજ કંઈ કાને પડશે;
 દેખાડી હું હર્ષશ ખરેખર, વચન ઠઠાપી તાં ટળશે.
 ઓમાં ઓમાં મુક અલી, કહીને બેરીનો હાથ ધર્યો;
 બની દિગંબર નૃત્ય આદ્યુ, સ્વાદ ગ્રહણ કેવોજ કર્યો.
 ધર્મ ગુરૂની સોગન ખાધી, કાશીમાં જઈને નાહ્યા;
 છતાં પાપ કંઈ ના ધોવાયું, અંતરમાં બહુ પસ્તાયા.
 ઉલટી મુલટી રીત આદરી, ફજીત ફેનસીએ કીધાં;
 લાજ ગુમાવી સર્વ જગોએ, પ્રજા એમાંથી એ લીધાં.
 પુર્ણ ખ્યાલ સૌ થયો અમારો, ઇનામ દેવા યત્ન કરો;
 પ્રસાદ છે આ ગુરૂ કપાનો, ઉમેદ સૌ મનમાંજ ધરો.
 આ પ્રયોગના પચાસ કાગળ, દેશાવર લઈ મોકલશે;
 તે જીવોને ટુંક મુદતમાં, સંતતિનું સુખ પ્રાપ્ત થશે.
 કલકત્તા દિલ્હી લખનૌ, પંજાબ મુલક દેખા સારા;
 અમદાબાદ બરોડા સુરત, કોકણબી સળસેં ન્યારા.
 કચ્છમાંતવી છોડ હઈ, અબ બંબઈ શહર યસાયા હય;
 ઉસ્તાદ ગુરૂ જમીયતકા ચેલા, વોહી બનાનેવાલા હય.

કલજુગનો મહિમાં

યાને

ચાલુ જમાના વિષે ખ્યાલ ૩.

કલજુગ આવ્યો ખરેખરો, ચેતીને ચાલો સૌ ભાઈ;
ધર્મ બીચારો થયો પાંગળો. હઢાપણ સૌ દમડામાંહી.
દાંત વિનાનાં ચડે થોડલે, જુવાન ઘર ઘર ભટકે છે,
સાંડ રૂપાળી ખરે બપોરે, સાધન કરવા સટકે છે.

માત પીતાનું કહ્યું ન માને, પ્રત કપૂત કહાવે છે;
આપું છું આપું છું કહિને, મશ્કરિમાંજ ઉડાવે છે.

પચાસ બીડી પીએ પીતા તો, દશ નમ્મિક પુત્રો પીશે;
છેવટ ગાડું પંદર પરથી. અઢાર થઈ આવે વીસે.

દુર્બળ અંતઃકરણ છે જેનું, વ્યસનોમાંજ રહે વધતાં;
સ્ત્રીઓ સેવવા પરપતિ લાગી. એજ પાપ અહિયાં નડતાં.

રહેન્ડર બાર થયાની કેડે, પુરૂષ રખડવા જે જાશે;
તુર્તજ ઘૂતની બરાણી ખોલી, બીચી ઘી ચાટી જાશે.

સ્ત્રીનો વાંક ગણો છો શાનો, ઉઘેલી તે શું જાણે;
શેઠ દુકાને હોય નહિં તો, ચાકર મોજ સુએ માણે.

નાશીકકર નાગોઆ આલે, બહુ મહા વિદ્વાન ધરી;
 બસાવયાલા આસન દિલ્હે, શાસ્ત્ર મહણાવે કાય તરી.
 દ્રષ્ટિસ પડલી તંબાકું, મગ વૃત્તિ ગેલી ત્યાજ વરી;
 મહારાજાંચી ધીર સૂટલી, વાસ્તવિક હી ગોષ્ટ ખરી.
 હી શેઠાણી સુરેખ આહે, જર મીળેલ તર ફાર ખરેં;
 પંતોજીચી મરજી જાલી, મુખ જગતલા કાય કળે.
 ધુર્ત પ્રમાદી પ્રગટ બળદીઆ, કહ્યું તેમનું શું કરવું;
 ભીતર હોય કદી જો ચોખ્ખા, ધ્યાન સુળે તેનું ધરવું.
 મુકેજ મુંઝી ખખર નતીપય, આંઉં તવાંકે કુઈ ચ્વાંતો;
 ઉથી સવારો વિછાળુમ્યાંથી, માની સાગ શીરાંઈઆંતો.
 ગાયત્રીઝી ઉપાસના પણ, નાઇધોઇને કેા કરીઉં;
 લડું ઝિલેખી ખાઝા ઘેવર, માલ મલીદા કેા છડીઉં.
 સતજુગ ત્રેતા દ્વાપરમાં ફળ, જે મળતું તપ આદિથી;
 તે આ જુગમાં તુર્ત મલે છે, ફળ પ્રભુ ભજનાદીથી.
 દિલોજનન સળ દોસ્ત હમારે, સુનો સુનો અખ યહ ખાતા;
 કરની વેસી ભરની ઇસમેં, ઇશ્વરકાબી કયા જતા.
 ગયાલ બનાકે હમ દિખલાતે, સંત પૂરૂષ વો જનત હય;
 જયરામ કવી ભાગલીઆ હ્યાંપર, ઐસી મૌજ ઉડાતે હય.

લક્ષ્મી લડુ

યાને

પરણેલાનો પસ્તાવો ખ્યાલ ૪.

પ્રથમ કુંવારો કહેતો તો કે, પરણેલા સુખ માંણે છે;
 પરણ્યા બાદ હકીકત થઈ તે, પોતે જીવે વખાણે છે.
 બ્રહ્મસ્થ કહે છે મહારાજ આ, ગાડું તો બહુ છે મહોટું;
 રોજ ઉઠીને રાંડ સતાવે, પૈસા ખાતર તે ખોટું.
 ત્રીસ રૂપૈયા પગાર તેમાં, સાત ભયું ઘરનું ભાડું;
 પાકીટ ખર્ચ તણા દશ કાઢી, નક્કિ તેર ગણી વાડું.
 દાણાવાળો શીવજી આવ્યો, રૂપૈયા દશ તેને જાશે;
 ખાંડીના ત્રણ રદ્યા તેમાંથી, દાગીના કયાંથી થાશે.
 જીવાન ખેરી કહે છે એવું, શા માટે પરણ્યા વાડું;
 ઓળખતા મુજને શું નહોતા, નામ છળીલી છે માડું.
 રૂક્ત લોહીની હું ભુખી છું, બીજું કામ નથી મારે;
 કશબી સાડી નહિ લાવો તો, આ ઉઠી ચાલી બહારે.
 અરે ગધેડી વિચાર કર તું, છાયલના તો છે વાંધા;
 હું ધોતી પહેડું છું તેમાં, જીવો કેટલા છે સાંધા.

સ્વામીનાથ તમે સાચા છો, સૈયર મારી પહેરે છે;
 જુઓ ધણી એનો છે કેવો, ચાર બળદને ખેડે છે.
 છતાં રાજના દસ દસ રૂપીયા, બુદ્ધો નિત્ય કમાવે છે;
 ઘર બેઠાં બેરીને કેવાં, ઉત્તમ લાડ લડાવે છે.
 દેખ્યું કંઈજ નથી મેં ક્યાં પણ, ટીકીટ કહો છો તે કેવી;
 નાટક જોવા જશિ આજ હું. નહિં નો લાજ નથી રહેવી.
 માંડ માંડ હું ઘરમાં આવ્યો, ભુખ કકડતી છે લાગી;
 રાંધ્યું સીંધ્યું કંઈજ નથી ને, સતાવતી છે આ નાગી.
 બેચર કહેછે જુવો બાપજી, દેવો મુજને મારે છે;
 સમજાવી સમજાવી થાક્યો, છતાં બૂમ એ પાડે છે.
 ખાવું પીવું રહું બાજુએ, કવરાવે છે નો ઘરમાં;
 આ દુઃખથી તો મરવું સારું, કુવો આપણા છે થડમાં.
 જુવો ભાઈ આ ચંદ્રચાંદ્રમને, લાકડના લાડુ જેવો;
 બાધા તેંતો પસ્તાયાને, અણસમજુ કંડે છે કેવો,
 પરમારથમાં પૈસો દેતાં, કેવો હાથ ધુળવે છે;
 ફક્ત એક નખરાની અંદર, રૂપીયો રાંડ પડાવે છે.
 ગુરૂ ચરનકા ધ્યાન લગાકે, ખેડત હું નીજ આસનપેં;
 કોવાર ખુલજાતે ભીતરકે, પ્રકાશ હોતા હય પલમેં.
 દર્શનકી અભીલાશ પુર્ણ, કરકે ચરનોમેં પડતે હય;
 જયરમ કવીકુ હુકમ ભયાસો, પ્રગટ જગતમેં કરતે હય.

પ્રકાશિત માણી.

યાને

પરમારથ બોધ ખ્યાલ. ૫

પરમારથ સમ પુન્ય કયું છે, બતાવનારો છે કોઈ;
 દાતારો બહુ દાન કરે છે, કૃપણ બળે છે તે જોઈ.
 ખાઓ પીઓને પહેરો ઓઢો, એ તો રીત ઘણી સારી;
 વ્યસનોમાં જે વખત જાય છે, પ્રજ્ઞ એટલી છે ખવારી,
 કોઈ પીયે છે ચરસ ચીલમમાં. કોઈ પીયે સુકો ગાંજો;
 કોઈ પીયે છે ખીડી બલમાં, ખીજું હું કહેતાં લાજ્યો.
 કંઈક દીઠાં મેં અવાજ કરતાં. પીયો પીયો ગાંજેકી કલી;
 જો નહિ પીવે ચહુ ગાંજ વો, લડકેસેં લડકીજ ભલી.
 કેસી મઝા અલી આતી હય, કરકે નીશા કબહું દેખો;
 બડા સ્વાદ આતા હય ઇસમેં, ગયું જનમ સુધરી લેખો.
 પોત પોતાની નાંત વધારે, તમો પડો છા કાં તેમાં;
 ખાંસી દમ બલકે બહુ રોગો, પ્રગટ રહેલા છે જેમાં.
 પરમારથને કાજ શંકરે, ઝેર હલાહલ છે પીધું;
 પરમારથ પર પ્રીત હુતી તો, દધિચિયે અસ્તી દીધું.
 રાજા કર્ણુ સમો કોઈ દાતા, થયો નથી કોઈ નવ થાશે;
 વિક્રમ આદી થયા રાજવી, પ્રગટ થશે તે પરખાશે.

આંખો વડ પીંપળ આદી સૌ, વૃક્ષ બનાવ્યાં શું કરવા;
 વટેમાર્ગુઓ શ્રમિત થાય તો, થાક દુર તેના કરવા.
 મંથરનો ઉપકાર વર્ણવી, મહાંત પણ શકતાજ નથી;
 તો હું પામર અલ્પ જીવ તે, કહી શકું શું આ મુખથી.
 સમુદ્ર મંથન સમય પ્રભુએ, કમઠ રૂપ ધારણ કરીયું;
 મત્સ્ય બન્યા મોહનજી પોતે, રૂપી નાવ માથે ધરીયું.
 મુરલીધરનો મહિમા મોટો, ગોવિંદ શ્રદ્ધ ગાયો ચારી;
 મુષ્ટિક ચાણૂંર મલ્લ હરાવી, મામો પણ નાખ્યો મારી.
 સીતા રામ અને લક્ષ્મણજી, ચૌદ વરસ વનમાં રહિને;
 અનેક દળ રાક્ષસનાં માર્યાં, લાંકા હાથ કરિ જઈને.
 રાજ્ય વિભીષણને ત્યાં દિધું, હનુમાન શીર હાથ ધર્યો;
 અવધપુરીમાં આનંદ વર્ત્યો, પરમારથ પરકાશ કર્યો.
 આ કવિતાનો પાઠ નિરંતર, શ્રદ્ધાથી કરશે મનમાં;
 પુર્વ જન્મના પાપ મટાડી, પ્રખ્યાતી પામે જનમાં.
 ચૌદાસેં ચાળીસ ગાંવમેં, મુખ્ય શાહર મસ્કા મંડી;
 નલિયા ચૌર કુઠારા મુંદ્રા, મઉંદ્રી હવા બડી ઠંડી.
 સ્વારી દેખન ચલો સાથમેં, શ્રી ભુજ નગર બડા બંકા;
 મહારાવ ખેંગાર સવાઈ, બહાદુરકા બાજત ઠંકા.
 બહુત મુલક હમ ધુંમત ધુંમત, હ્યાંપર સ્થાન જમાયા હય;
 શીવ પ્રસાદ મુત ઇંટ ગુર, જમિયતકા ધ્યાન લગાયા હય,

ફેશનેબલનો ફજ્જો

યાને

અમળા કાકા એન્ડ બોળી ભત્રીજાનો સંવાદ
કવાલી. ૬

મારાસમ જઈશમાં ચાલી. શ્રવણકર વાત આ થોડી,
કયા કુળમાં પ્રગટ થઈ છે, જરા સમજાવને છોડી. મારાસમ.
પુછો છો શું અરે કાકા, અમારા છે ગ્રહો વાંકા;
પીતા પરણાય કે રીતે, માતા નામે મદન ગોરી. મારાસમ.
દેખા દેખી થવા લાગી, પુરાતન રીત ગઈ ભાગી;
અરધ પડલવ રહે ખુદ્દા, એવી અમને ગમે ચોળી. મારાસમ.
ગોઠુળમાંની હતી ગોપી, શીખી ભરવા હવે ટોપી;
જરા હાટે જવા લાગી, બડલ નાખ્યાં બધાં તોડી. મારાસમ.
એતો બહાર થઈ ચુક્યું, ગળાશે કેમ આ ચુક્યું;
પરિણામે થશે કેવા, હવે કહું છું બધું ફેડી. મારાસમ.
મુકી તેં ઘાઘરો દિધો, નટીનો વેશ પણ લીધો;
હવું કંઈ હોય બે બાકી, કસર રાખીસમાં પોરી. મારાસમ.
દિવસ આવ્યા બહુ વસમા, સુવર્ણેથી મઢો ચરમા;
વિલાતી ખુટ પહેરીને, હવામાં જઈશ હું પોલી. મારાસમ.

રૂપાળી છે બહુ ભારે, દેખી સૌ કાંકરા મારે;
 ભુલેશ્વરના લક્ષ્મીમાંથી, અલી તું જાય છે દોડી. મારાસમ.
 મખૂરકર અચ્ચે ખગીવાલા, કહાંતક જાયગા લાલા;
 દુપૈસેકા લીઆ ચીવડા, મગર દેખી નહિ ગોલી. મારાસમ.
 થવાની ચાહે છે ક્યારે, જવું હાડીસમાં મારે;
 અલ્યા રામા જરા જોની, હાંકારી ક્યાં ગઈ દોડી. મારાસમ.
 વિચારીને જરા બોલો, આંખો બેડાં તમે ચાળો;
 તપાસીને જુવો ખ્યારા, મળે છે ક્યાં સવા કોરી. મારાસમ.
 ડરીને તો જરા ચાલો, વચન સૌ વેદનાં પાળો;
 કહે જયરામ આખર તો, વિખરવાની જ છે જોડી. મારાસમ.

નં. ૨

શરીરો છે ઘડયાં કેવાં, અજબ ક્યાંની હશે માટી;
 મોટા ઘરની અમો ઘેરી, પકાવીશું નહિં ખાટી. શરીરો.
 રાખી આપો હવે ભદા, તે પણ જોશે તદન લઠ્ઠો;
 આપે ત્રણવાર સંધીને, જમી ઉઠીશ મરડાતી. શરીરો,
 ભણ્યો મુજને બહુ ભાવે, ગોઠુળ મથુરાં થકી આવે;
 મને અચરજ બહુ લાગ્યું, ઘણી મજબુત છે લાઠી, શરીરો.

માથાં ત્રણવાર મેં કુટ્યાં, ત્યારે તો શેઠજી ઉઠ્યા;
 દિવસના પણ રહ્યાં ઉંઘે, કરે છે કામ સૌ ઘાટી. શરીરો.
 મતારો છે પીટયો અવળો, નથી શું જાણતા વાડ;
 દિવસ દસ ખારની ભોતર, એનું નાખીશ હું વાટી. શરીરો.
 જાણીશું વેલકમ જ્યારે, બનીશું ફેનશી ત્યારે;
 હાંડોળા ખાટ પર બેસી, દંડશું શેઠને દાટી. શરીરો.
 ભત્રીજી તું ખરી ભોળી, માગી ખા લે હવે ઝોળી;
 કહે જયરામ ભેયું કે શ્રીખંડો શું રહ્યા ચાટી.

અરબસ્તાની ચાબુક.

યાને

કન્યા વિક્રય નિષેધક. ખ્યાલ. ૭

જનુની તારો કોણુ હતી, કમજાત પ્રગટ થઈ તું કયાંથી;
 ચાબુક મારો છે કેવો આ, અવાજ સાંભળ કાન વતી.
 ફક્ત એક બસ છે તુજને તું, નાનકડી છો તે માટે;
 બીજો લાગે એક કદી તો, જલ્લું પડે ગાંધી હાટે.

ખીજીની માફક સાહેબ હું, માર નથી ખાવાવાલી;
તેમ છતાં જો ગડબડ કરશે, પસ્તાશે અમથા ખાલી.

લાલચનો છે ખાપ જુગારી, જે હજાર રૂપીયા લઈને;
કસાઈને કન્યા આપી છે, જીવો ઘરે તેના જઈને.

નામતાણું કંઈ કામ નથી, આ ખરી વાત કહું છું તમને;
નહિં તો પીટયો વાટ ઘાટમાં, ગાળ દિયે છે તે અમને.

લાલચ મારી બેનપણી છે, એક સમય હું ત્યાં ગઈતી;
નખોદીયો કહેવાને લાગ્યો, રાતે વહુ કોની થઈતી.

લાલચ બેન કશું નવ બોલી, પુટ પુટથી ત્યાં મારી;
છતાં ખીચારી હાંડો લઈને, ગઈ ભરવા નળમાં વારી.

પીતાજીએ પૈસા લીધા છે, માટે સંકટ છે આવું;
ખબર પડી મુજને પાછળથી, વાત બધી કહી સમજાવું.

લાલચને ઘરમાં ગોંધીને, ખીજી સાથ ગયો ફરવા;
આન્ડી પી બેહોશ થયોને, હાથ ઘસી લાગ્યો મરવા.

ઉપાય કિધાબેનપણીયે, ન હોત તો બચતે શાનો;
આ ઉપકાર ખરો બેરીનો, પછી ગમે તેવું માનો.

સાવિત્રી કહે સ્વામીનાથને, આબુક તો તેવી ખાશે;
ખાપ કુકર્મી હોય જેમનો, જોવું કંઈ ન પડે વાંસે.

કન્યાદાન કરો છો પોતે, રૂપીયા દાન લેવા માટે;
રૂધીર માંસના વજન પ્રમાણે, સોનું તોળો છો કાંટે.

આર્થ ભુમીનો અંત આજથી, નહિ આવ્યો છે સમજો;
 દીકરીયોનાં નાણા લઈને, જુગારીઓ સાથે રમજો.
 દાખી દુખી ભરો ત્રીજેરી, પછી ફળો તેનાં જોજો;
 સટ્ટો પણ રમજો સૌ એમાં, બીજા પણ ઘરના ખોજો.
 એમાંથી જો ગર્યો કદાપિ, રાંડો છે તુજને રડવા;
 જો ન સાંપડ્યો આ પંજમાં, બહુ મંત્ર જજો પઢવા.
 કયા પાપનું આ પ્રજ છે તે, સમજ સમજ મનમાં ભાઈ;
 રૂપીયા ઉપર હાથ દીરાવો, એજ તમારી મરદાઈ.
 પરવા હમ રખતે ન કીસીકી, ઈશ્વર દેતા હવ સખકું;
 કીડીસેં કુંજર તક દેજો, ચીંતા બડી રહત ઉતકું.
 મહેનત કરકેં પૈસા લેના, એહી ખાત સખસેં અચ્છી;
 જયરામ કવી શું કહત ભાવેકી, લીખી ખાત હમને સચ્ચી.

ફાગણનો ફુલેકા.

યાને

પૈસાની ખુમારી ખ્યાલ. ૮

પૈસા તું તો પરમેશ્વર છે, પગે પડે છે સૌ તારા;
 તું હોવાથી માન મળે છે, મુર્ખ છતાં લાગે ખ્યારા.

વરઘોડામાં ગયાં અમો ત્યાં, અચરજ એક નવું દિહું;
 ચસમાંનો ચલકાટ હોય તો, માન મલે તેને મીઠું.
 ઢાઢ માઢથી છત્રી ચોરે, તેને કહેતું કોઈ નથી;
 ગરિબડો ટોપી ગોતે છે, મારી નાંખ્યો બૂટવતી.
 પુલ તોરાને ગુલાબ અત્તર, પૈસા વાળાને દિધાં;
 ભેયો છેડા બુવે સોનાના, ચલે જાવ કહે છે સ્ત્રીધાં.
 નાલીયેરની બે બેડી, પૈસાવાળો પામે છે ત્યાં;
 ગરિબને કોઈ દાદ ન આપે, મારે તો કહે છે ચલ જા.
 વરઘોડો તો ઢાલ અને, વાજીંચોથી બહુ ગાજે છે;
 પણ એક વાતની ખાતી દેખું, તે કારણસર લાજે છે.
 જાતી બંધુ વાટ બુવે છે, નગર શેઠ છે મતવાલો;
 વાડીમાં જમવાને બાશું, શીરો છે અમને વહાલો.
 ઘરમાં શેઠ ગયા પરણીને, તાંબુ તુર્ત ગયો ટુટી;
 શીરો તો સુકાઈ ગયોને, અમથા ઢાલ રહ્યા કુટી.
 ગોવેકરણી શંક નચાવી, પૈસાનું પાણી કીધું;
 ઝગમગાટ ઝુમ્મર પણ ખાળ્યા, મુત્ર બળદનું અહિ પીધું.
 ધન તારામાં ધુળ પડીને, કમાઈ ગઈ સળગી તારી;
 અત્તરની શીશી ઉલટાવી, ગુલાબની કીધી ખવારી.
 દશ દશ ડબ્બા ધીનાં પુટે, લાપસડીનાં લાંપ બળે;
 મીઠાઈથી મોઢાં બે ભાંજે, શોભા તમને તોજ મળે.

લાઇખંધના ઘર આખાંને, માંડવળાથી માંડીને;
 એ ટાણા જમવાને તેડો, નમતી રાખો દાંડીને.
 લોકોના પૈસા લઇ લઇને, નામ લખી સૌના રાખ્યા;
 આમંત્રણની વાટ જોઇને, દાળ લાત ઘરનાં આખ્યાં.
 અપહિતિ થઈ આખા જગમાં, કયાં સુધી એ રહેવાની;
 મોટા ચોટલા ખોટા એવી છુટ મલી ત્યાં કહેવાની.
 વચન અમારા શ્રવાણુ કરિને, ગર્જ કદિ પણ કરશોમાં;
 એક ઘડીનું બજાર છે આ, જશે ડોણ બાણે તે કયાં.
 શ્રીમંતો સૌ ગુરૂ કપાથી, પત્ર અમારા સાચવશે;
 જયરામ કવિને આશા છે કે, અવશ્ય સમ દ્રષ્ટિ કરશે.

સીકકેદાર સોની

યાને

આસુરી સંપદા ખ્યાલ લ

સરમવગરના સ્વાદ આખ તું, દોરંગી આ દુનીયાનો,
 એ બાબુથી ઢાલ વગાડે, કંઈ રીતે તું તરવાનો.

કવડી કવડી જમા કરીને, પચાસ મેં પુરાં કીધાં;
હું ટાસનો લય હોવાથી, કાગળીયા સાથે લીધા.

સરાફ મોટો સમજીને મેં, વ્યાજ તણી આશા રાખી;
મધનું ટીપું મેળવવામાં, મરી ગઈ પોતે માખી.

જેરીજી જેવીશ જીવેની, નાણા મળશે કે જાશે;
મુકયા ત્યારે કેમ ન પુછ્યું, મુંબાદેવી છે પાશે.

ચમડી ગઈ તો લક્ષે જવાહો, હમડી નવ ખરચી કયારે;
વઢથી છાના પૈસા ચોરી લોટામાં રાખ્યા જ્યારે.

એક દિવસ સાસુડી મારી, મરવાં લેવાને ગઈતી;
કોથમરી ચોરીને લાવી, હહહહ પણુ ઘરમાં થઈતી.

મેં આના લઈ જાય જાગરે, આનો એક જથ્થાવે છે;
છતાં ચોરીયો ખુબ કરે છે, માટે લોક ડુખાવે છે.

મહારાજ કંઈ કરો તેમનું, આ લક્ષણ શું છે સારાં;
માથું કુટી રહી મરે છે, જતી નથી થ્રીજીદ્વારા.

જુગારીયોની સાથ રમીને, નાણાં બહુ લેગાં કીધાં;
સદ્દામાંથી મળ્યા પાંચસેં, તે પણુ મેં સાથે લીધાં.

કાતર લઈને ખીસા કાપ્યા, તેની દશ નોટો આવી;
બજારમાં જઈ તાણું ફેાડ્યું, નવી લગાડી નેં આવી.

એક વિષે મુકયા છે માટે, પાટી લઈ ફરજે કરમાં;
મેં પૈસાની કરો મજુરી, મીઠાઈ લઈ ખાજો ઘરમાં.

અરધીના કકુમાં તે' તે, રૂપીઆ આડ જમાવ્યા છે;
નાજીયા ધેંયા વગર કપાળે, જઈને ગંધ લગાવ્યા છે.

ભંગી ઢેડ અમો નજ બાજુ, અરધી આપે તે સારો;
ન્યાય ચુકવે છે પરમેશ્વર, નહિ આ મનમાં ધારો,

સમજી લોકો સોચ કરોમાં, નીતી ધર્મ ફરી પાળો;
અધીક તમોને દેશે એથી, પરમ કૃપાળુ છે વહાલો.

શ્રીમંતોકું કયા હય ઇસમેં, ગરીબકી ગરદન મારી;
હરામખોરી ઢીયા કીશીને, વો હુદોંકો બલીહારી.

હ્યાં પરસે તુમ મુક્ત જાએ, ઇનસાફ વહાંપર કયા હોગા;
ઉસકાલી કુછ ખ્યાલ કરો તુમ, કયસા લેકર મેં જાણા.

જમા ખરચકી ખુક બડી હય, ખુરાઈ સજ લીખકર લેતા;
ચુનંદગાર જૈસા જો હોવે, ચોખ્ય હાંડ વાંકુ દેતા.

કચ્છ માંડવી ગાંત હમારા, દરવાની હમ વહાંપરકે;
બાંબકી બસ્તીમેં આયા, પ્રખ્યાતી અપની કરકે.

મઝેદાર મુરખો.

યાને

પીચકારી મહોત્સવ-ખ્યાલ. ૧૦

ભાગ્ય ખુલ્યા છે ભાઈ આપણા, સુદ પુનમની છે હોળી;
કાગણમાં બહુ મઝા થાય છે, તે પૈકી કહું છું થોડી.

કેંક ઠેકાણે ઉલટી સુલટી, પીચકારી બહુ પુટે છે;
કસ કસતી કસખી ચોળીનાં, બંધ બેવડા તુટે છે.

સુંદર કપડા કબાટમાંથો, કામીનીયે શોધી કહાડયા;
આલંકારથી યુક્ત ધઈને, આગળ પગ ભરવા માંડયા.

હોળી ખેલી આવેલી. જૈરીને લોક કહે છે શું;
વર્ણન વાંચી તોર અંધાડું, ટળી જવા ઈચ્છું છું હું.

કઈ ગોળીને કયો કાન તે, યથા યોગ્ય ઇશ્વર જાણે;
નીચમો સઘળાં ત્યાગ કરીને, માથું કુટે છે પાણે.

જગદિશ્વરની પૂર્ણ કૃપા, થઈ છે નહિ એવું ધાડું;
નહિતો સાડ વરસની કેડે, પુત્ર અમો કયાંથી ભાળું.

ઈશ્વર જેવા ચરિત્ર અમને, પ્રથમ કરી કોઈ દેખાડો;
પછી આંખ મીચી મુરખાઓ, સંક રંગથી ભીંજાડો.

કોમડીયો કમજાત કુકર્મી, કને જાય છે શું કરવા;
નીશાન મારે છે તાકીને, પગે ગઈ તેને પડવા.

જે આંખોથી જોઈ રહ્યો છે, પરણેલો પોતે માટી;
 ઘોળે દિવસે માંજર આવી, જશે ઠીકરાં સૌ ચાટી.
 લાજ વગરની ઝેરી લાગી, હોળીની ગમ્મત જોવા;
 ખાર માસના પાપ હતા તે, અનુક્રમે લાગી ઘોવા.
 પુરાનપુરી સેલો અમ્મર, કહો અમો ક્યાંથી લાવું;
 જે હાથે લાળી વાગે તે, લખ્યા પ્રમાણે પહેરાવું.
 પડવાની પરસાદીમાં, લોકો સઉ રંગ ઉડાડે છે;
 કચરો ગટર તણા ચુંથીને, કપડાં ખુબ બગાડે છે.
 કૈક છોકરા બીલસની ત્યાં, મોટી ધુમ મચાવે છે;
 ચરમ વગરની સ્ત્રીયો હોય તે, સાંભળવાને આવે છે.
 જા લાગી કહેતામાં સામે, આવે છે હસતી રમતી;
 વિવેકવાંતી હોય તેમને, આવી વાત નથી ગમતી.
 મુળ ધણીમાં હોય ન મીઠું, બધરીમાં ક્યાંથી આવે;
 સંખ્યાબંધ જુવો મુંબઈમાં, સ્ત્રીઓ ધણીને ધમકાવે.
 પતિ બીચારા કર્મહીણ તે છતાં સ્વભાવે પણ ધંડા;
 સ્ત્રીઓ તેમની કાં ન કરે, બ્યજિયાર તણા પાછળ ધંધા.
 કલજુગમેં યહ પ્રગટ ભયે, દ્વાપરમેં ભી ગોકુલમેં થે;
 કૃષ્ણ કનકયા કહત ભયે જળ, ગૌવનકું ચરવાતે થે.
 ગોપી જીતની હતી વહાંપર, પ્રગટ ભઈ સળ બંબઈમેં;
 જયરામ કવીને ખ્યાલ બનાયા, ચતુર સમજ અપને મનમેં.

ધી બામ્બે ગ્રેટ

ન્યુ

હિન્દુ હોટલ્સ લીમીટેડ—ખ્યાલ ૧૧

હુનીઆમાં આ નવું લાકડું, હોટલનું ક્યાંથી પેહું;
 ટેબલ ખુરશી પર બેશીને, જમી રહ્યાં છઈએ એહું.
 માત્ર વસ્તુની ટીપ જુઓ તો, સમક્ષમાં છે સુખદાર્થ,
 પંજો પાવરથી ચાલે છે, ન્યુ ફેશનની રૂશનાઈ.
 આજુ બાજુ બે ખુરશીને, વચમાં ટેબલ માંડે છે;
 ધન રાશીના હોય તેમને, તુર્ત ત્વરાથી રાંડે છે.
 કોપ રકાબી કહ્યાં એટલે, પવિત્રતાની વાતજ શી;
 ચારે ધામ કર્યાં છે એણે, તરવેણી તીરથ કાશી.
 સેતબંધ રામેશ્વરથી તે, હરદવારની હદ સુધી;
 જગન્નાથ જમખીંડી ધઈને, આગલ પર ગઈ છે કુદી.
 મુંબઈ ખુડી મોજ શોખમાં, નળોદ કાઠંયુ છે નટવે;
 ઘરમાં લોટ નથી ખાવાને, રૂપીઆ બે તેને ખટવે.
 હજામ આવ્યો હતો એક ત્યાં, શેઠ કહે ચલજા સાલત;
 માંઝા ઉપ્પા ગલાસ હોતા, ત્યાતચ તું પાની ખ્યાલા.
 પાણી પીવુંન ઘર વિચારણે, કોણ ગાવચા હા ધંધા;
 શેઠ હોઉનશી નાહવી બનલા, મુકટ ચાલલા જા સીધા.

શેઠ ધમ માં ચુસ્ત હતા પણ, ઈલાજ શું અહીંઆ વારૂ;
તે દાહાડેથી ચાહ પીવાનું, હોટલમાં માંડી વાળ્યું.

કચ્છી માડુ હતા જે જણા, ખુરશી પર આવી બેઠા;
જબાન પરથી સીદ્ધ થયું કે, વગર દોઢીયે છે પેઠા.

ગરમ કાય તે સાંઘ અમાલા, પાવશેર પુરી આના;
પવે બટાટી પાતલ ભાજી, જે સીંગલ લાવે ચહાના.

પૈસા ચાર હતા ખીસામાં, ખીલ થયું નવ આનાનું;
હોટલ વાલે બટન ઉતાર્યા, કામ કયું પસ્તાવાનું.

મુંબઈ વાલા થયા એટલે, ચાહ વિના તો નવ ચાલે;
બેરીની જે ગાળો ખાશું, ભલે કરીને તે ચાલે.

ચલ જવાદે ફેન્ચ પુલ પર, દોરતદારને મળવું છે;
ત્યારખાદ શંકરના દરશન કરી, તુર્ત અહીં ફરવું છે.

ઘોડા વાળો મનમાં સમજ્યો, શેઠ ગયા છે ફરવાને;
શેઠાણી પણ પહેરી એઢી, જુઓ જાય છે ચરવાને.

મદદ લોગભી કેશે દેખો છિપકે છિનાલી કરતે હય;
ઐરતભી ફીર એહી તનાશે, ગલી ગલીમે ગીરતી હય.

માલ પરાયા હોય ફીસીકા. અપના કરકે માનોગે;
જયરામ કવી યું કહત ભયે, તુમણી વૈશે ફલ પાવોગે.

દીલોજન દોસ્ત

યાને

ધૈર્ય પાસે જીવની ફરીયાદ....ખ્યાલ ૧૨.

મનડું કહે છે પ્રભુ કને જઈ, શત્રુ પાંચ સતાવે છે;
મહારાજ કંઈ ઉપાય તેનો. આપ મગજમાં આવે છે.

પ્રથમ જીલને પુછ્યું ત્યારે, રમના શું કહેવા લાગી;
મનને ગમતી વસ્તુ સરવે. મુખથી હું લઉં છું માગી.

સ્વામી વાંક અમારો શું છે, ખીજ બધું એ વાવે છે;
તાળેદાર અમો છું એના, એને કેાણ સતાવે છે.

શ્રવણેંદ્રીયને કહ્યું પ્રભુએ, આ પૂરીઆદી છે કેવી;
પૂરજ બજવું છું પોતાની, શા માટે તસ્દિ લેવી.

નાક કહે છે સુણો પ્રભુજી, હું તો કંઈ કરતોજ નથી;
જે સ્થલમાં એ જાય અભાગી, દશોવું છું સર્વ ગતી.

મનને ભ્રષ્ટ થવાનું કારણ, આંખલડી કહીદે તારું;
નહિતો ફેડીસ તુર્ત તમોને, સંશય શું એમાં વારું.

મહારાજ મારે શું કરવું, ચંચલ છે એનીજ તૃતી;
દરશન જઈને નીત્ય કરે તો; મનાઈ મારી કંઈજ નથી.

તવ્યા કહે છે ઉન્મત થઈને; જ્યાં ત્યાં એજ ફીરાવે છે;
જ્ઞાન બતાવું છું હું તેનું, મારી ધૈર્ય સુકાવે છે.

અગ્નિમાં નાખે છે મુજને, બળી મરું છું હું પલમાં;
ઘોડા ગાડી તુર્ત ચલાવે, લગામ લેશે જો કરમાં.

બદમાસી મનની છે સરવે, ફરીયાદી આવ્યો કરવા;
તકસીરવાન ઠરે છે પોતે, આપો ઘઉં એને દળવા.

સખત કેદ નવ માસ તાણી, લોગવવી એમ કહ્યું જડજો;
કર્ચા કર્મ સૌ લોગવ અહિંયાં, પછી ખુશી સાથે ફરજો.

હુકમ અમલમાં લાવ નહિં તો, મળ્યા લોગ તું જાણુ ખરું;
પડીશ જઈને ચોરાશીમાં, કદિ ન હું પાણુ હાથ ધરું.

કશી ન પીડા ધરવી એની, સખત દંડ એને દેવો;
ભક્તિ નીત્ય પ્રભુની કરવી, અન્ય માર્ગને કાં સેવો.

હશે કોણ લાગ્યું અહિં મુજને, મન વિચાર કરવા લાગ્યું;
વેહું છું સંકટ આ સરવે, વાગેલામાં છે વાગ્યું.

ભક્તિમાં કંઈ ભાંગ પડ્યું છે, પરિણામ તેનાં આવ્યાં;
ભૂલીશ નહિ હું કદી તમોને, વ્યાધીમાં સીદને લાવ્યાં.

ભવસાગરમે ખડા દુઃખ હય, કછુ ન લગતા અળઅચ્છા;
ભાગલીયાં યું કહતભયેડી, તુહીં નાથ સળસે સચ્ચા.

કંત્રી સ્મૃતિંગના કીતાબ

ચાત્ર

તલ્લક ખીડી વિષે—કવાલી ૧૩.

પડી પાછળ જીવો કેવી, ખીડી બદમાસ આ વાડું;
 તંબાકુના વ્યસનીયોની, પ્રસાદી છે નકી ધાડું.—ટેક
 લોળા પણમાં ગયું પ્રાવી, કોણે તુજને અહીં લાવી;
 કર્યાં છે ભ્રષ્ટ તેં અમને, નથી આ કૃત્ય કંઈ સારું.—પડી.
 વ્યસન કેલું હશે તેની, ખખર અમને પ્રથમ નહોતી,
 તપાસીને જઠા જોયું, ગયું અમકી હૃદય માડું.—પડી.
 દીસે આંખો સદા રાતી, ગળું પણ જાય છે ફાટી,
 બળે છે જીભ પણ અમથી, કઠાવ્યું કામ પરબાડું.—પડી.
 ઓળખતો પણ નથી મુજને, ખડું કહું છું અલ્યા તુજને;
 ખાંસી દમની ખીમારીમાં, જીવન તારું બધું ગાળું.—પડી
 નથી કંઈ સ્વાદ પણ સારો, અમસ્તી કાં મુને બાળો;
 તદન ગઈ છું હવે હારી. પ્રભુએ શું હશે ધાર્યું.—પડી.
 ખીડીનો નાદ છે જંગી, ન જાણે ઢેક કે ભંગી;
 જેની તેની એકી જુડી પીયો છો શું ભલા માડું.—પડી.
 મધર એની મરાઠણ છે, સગી સીસ્ટર કમાઠણ તે
 જમે જેસી બધા ભાણે, તમોએ પણ હશે ભાજ્યું.—પડી.

તથાસૌ તો પડે નજરે, માટે કહું છું ખીડી તજરે,
કવી જયરામના વચનો થકી, પદ મેળવેા ખ્યારું.—પડી

કવાલી

ખીડી અમને બધી વાતે, ખીડામાંથી મુકાવે છે,
અમો પીતા નથી જો કે, બગાસા ખુબ આવે છે.—ટેક
જરા ધીમા રહો લાઇ, કલેજું પણ જશે ખાઇ;
દેખોશે આંખથી આંખું, ન ગાતાં કંઇજ કાવે છે.—ખીડી
ધુમાડો નીકળે જ્યારે, કહે છે શું મુખે ત્યારે;
ખીડી પીનાર પોતાના, બદનને પણ બગાડે છે.—ખીડી
ખીડીનું નામ છે મોટું, લલે લાગે જરા ખોટું;
શરીર સુધરી જશે ત્યારે, મળ કેવી ઉડાવે છે.—ખીડી
વચન મારા કહી પાળેા, ખીડીને ખુટશી મારેા;
કહે જયરામ તો અમને, બડો સંતોષ આવે છે.—ખીડી

જમાનાની જગણુ

યાને

પરમેશ્વરની પુતલી—કવાલી ૧૪.

વિષય લંપટ થયા લોકો, ઉત્પન દુઃખ પણ થયું ત્યારે;
ન જાણે બેન કે ઐરી, સરિખું સર્વને લાળે. ટેક૦

સુંદર મુખ રાંડતું દેખી, કરો છો શું રહ્યા શેખી;
રઝડતું કુતરું આવે, કઢાપી ના નહિ પાટે. વિષય.

જમાનાના અરે લોકો, એમાં શું સ્વાદ છે નોખો;
મુકી હઇ રાટલી ઘરની, મીઠાઈ કાં જમો બહારે. વિષય.

પ્રથમ બહુ લાગશે મીઠી, પછી ગમશે નહિં દિઠી;
એમાંથી ભુખ નહિં લાંગે, તેને તજશે તમો ક્યારે. વિષય.

દશાપણ થાય છે કેવી, મુખે કદી ના શકું તેવી;
હુકાને લાગશે તાળા, નોટીસો આવશે જ્યારે. વિષય.

રમે છે રંગ પણ રાતે, ચાવે છે ગાલને દાંતે;
ભરાયું પેટ શું તેથી, પોતીકું ધર્મ કાં હારે. વિષય.

જીવે છે પુત્ર આ નીતી, વગાડે છે મુખે સ્ત્રીટી;
તેને કહો છો અધ્યા ચુપકર, પેઢી એકવિશને તારે. વિષય.

ઘેરી વિધવા તુરત થાશે, નાણાં સૌ કુતરાં ખાશે;
નરકતું દ્વાર છે ખુલ્લું, થશે હુઃખીયા બહુ ભારે. વિષય.

તમારો ત્યાં ગુન્હો કરશે, કઢાઈ તેલની ચડશે;
તળે છે જેમ લજ્યાને, તેવી રીતે તુને ખાળે. વિષય.

નથી પુઠ્ઠા તાણું ખેતર, સમજ મનમાં અરે મીંતર;
કહે જયરામ ઓ મૂરખ, જતો ના રાંડને દ્વારે. વિષય.

(દાસપરે દયા લાવે) એ રાગ. ૨.

જોઈ રૂપાળી તું નારીરે, મોહિસમાં ખ્યારા જોઈ રૂપાળી તું નારી,
હોઠ લાલ ને ગાલ ગુલાબી, પગમાં પહેરે કડલાં કાંખી;
વાળ્યું નાંખોદ ઝાઝરના ઝમકારે ભારિરે. મોહિસમાં.

આંખો જે એની અણીયાળી, જગત લોક વસ છે કરનારી;
બ્રહ્મટી ગાણુ સખા તુજ માટે; રહી છે ધારિરે. મોહિસમાં

પીન પયોધર જો પરખાયા, મર્દ મુછાળા કે લલચાયા;
એ ગાંડાલણીયે જન કેક, નાખાવ્યા મારિરે. મોહિસમાં

વિસનખી વસમી છે ભારે, વજ્ર હોય તેને પણ ગાળે;
વગર મોતથી મરી, જવાની પાળિરે. મોહિસમાં.

પ્રથમ પરિતું રૂપ બતાવે, હિંમત છેવટ સર્વ હડાવે;
નથી એ અચલ તમારી, ભાઈઓ ખ્યારિરે. મોહિસમાં.

જયરામ જગતને કહી સમજાવે, માનવ દેહ ફરી નહિ આવે;
પડેલા જનો તણી થઈ છે, ખ્યારિ ખ્યારિરે. મોહિસમાં.

પતિ સેવાની પદ્ધતિ

યાને

સ્ત્રીઓનું કર્તવ્ય, ૧૫.

રાગ પુનમ ચાંદનીનો ગરબો.

જેની માત પીતાએ, સોંપેા તેજ ઘણી ખરાદે;
ખીજા બધા જાણવા, પુરૂષો તે પાપાણુ,
સહીયર પતી એજ પરમેશ્વર છે સંસારમાંદે.

સાખી

વશ તેને વતિ રહો, સાચો એજ ઉપાય;
ધારણુ આ વૃત્તને કરે, તે શાણી કહેવાય;
કારણુ વગર જવું નહીં, બહાર કદી ઘરમાં થકીરે;
એથી ઘટે આપણો, માન અને મરજતદ-સહીયર.
કામકાજ ઘરના સહુ, કરવા તુર્ત તમામ;
દરિદ્રતા નવ સખવી, સુકળ થશે સૌ કામ;
કુલટા સ્ત્રીની સાથે, વાત વિગત કરવી નહિરે;
બકવું નહિ છીદ્ર, ઘરમાનું તે પણ કયાંય-સહીયર.
ધર્મ પત્નિએ ઉઠવું, ઉદય થતાંની વાર;
જળ ઉનું મુકયા પછી, સ્વચ્છ કરે ઘરખાર;

હાજર રહી સમયસર, નવરાવો શુભ રીતથીરે,
 કરવી સામગ્રી પુખ્તની સહુ તૈયાર.—સહીયર.
 ભાત ભાતનાં લોજનો, સમય સમય અનુસાર,
 વિવિધ રથેલા રાયતા, દહિં દુધ ઘૂત સાર;
 પીરસો પાપડ લજ્યા, વડા તળેલા તેલથીરે,
 કેરી લીંબુ હળદી, ગુંદા ગરમર સાર—સહીયર.
 પીરસો બેસી પાસમાં, કલેશ કરો સૌ તર,
 એ રીતે જે વર્તશે, બેન ખરી ગાર.
 બીડા પાન સોપારી, દૈ ધંખો કરાર.
 પ્રીતે પવન કરો તો, પતિ પ્રસન્ન કરાર.
 પતિ સેવાની પદ્ધતિ, પ્રગટ કરી આ ઠાર,
 પ્રીતે વાંચે પ્રેમદા, તો સુધરે સંસાર;
 માટે કૃપા કરીને વાંચો, જનુની પ્રીતથીરે,
 એવા સત્ય વચન શુભ, કથન કરે જયરામ—સહીયર.

છકકો પંજો

યાને

જુગાર વિષે ખ્યાલ ૧૬.

ઉફટમાર કોઈ ચાર જણા, મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા,
 દિવસ છુટીનો હીક આજ છે, સ્ટેન્ડર દસ તો છે વાગ્યા.
 કેમ હોત્ત કંઈ હોય ખીસામાં, તો જુગાર આપણુ રમિયે,
 વગર મફતનાં શું બેઠા છા, હોટલમાં ચાલો જમિયે.

બટનલાલ કહે બજો રૂપિયા, જુલ્યો છું સદામાંથી;
 કપટલાલ કાવતરાંબોરે, કાંઠ્યાં દસ ટોળીમાંથી.

ચોથા જણની તપાસ કરતાં, સુદલ કંઈ ન મળે પાસે;
 છેવટ હારી જશે એટલે, લીલામ બેરીનું થાશે.

બહાદુર બિન્દીંગ પાંચ માળખર, જુગાર રમવાને બેઠાં;
 અવાજ કાને પડ્યો એટલે, ત્રીપાઈ ત્રણ આવ્યા હેઠાં.

દેખો દેખો દોલતખાં, કયા અવાજ હ્યાંપર આતા હય;
 જુગારીયોંકા ખેલ હોયજા, બેશક માલુમ પડતા હય.

દરિયાંખાંએ ગધા હોસ્તને, મુશકે ટાટ લીધા ખાંધી;
 પૈસા ટકા કળ્લ કરીને, કચાટ ઉપર મેલી કાંઠી.

નબહરા મહુણતો નબહરિલાકી, ખર સાંગ તુ હોણાચી;
 હમ અસેલ તર આંહે તુઝીમી, નસેલ તર મગ દુસયાંચી.

આપ કહે છે જુવો છોકરાં, જુગારીયોની આ ટોળી;
 આ અવાજ ઉપરથી બીજાં, પંદર જણ આવ્યા હોડા.
 ચારે જાતાં વટેમાર્ગીઓ, જૈરીને પુછે છે શું;
 ત્રણ પુરૂષ સાથે છે તારી, તે પૈકી કોની છે તું.
 નીચું મોઢું કરી બીચારા, રસ્તામાં રડવા લાગી;
 ઉકટ મારતી આ અળખાઓ, પ્રાણ મુરત દિવાં ત્યાગી.
 જામોન લીધા ચાર જાણના, લાજ આગરૂ પાળ ખોઈ;
 બેડી નાખી બટનલાલને, લોક રહ્યા સામું બેઠા.
 બટનલાલની આ ફીરતી, જન મંડલમાં જાહેર થઈ,
 વેપારી જાગતી લઈ આવ્યા, દુકાનની પાળ લાજ ગઈ.
 ત્રીજેરીયોના માલીક થઈને, જુગારીયા સાથે રમશે;
 વીસ લાખની દેલગમાંથી, પાંચ લાખ ભાગ્યે રહેશે.
 ડાહ્યા છે ડાહ્યા છે કહીને, રૂબીર પીચે છે એ તારું;
 સુંરખં મજમાં નથી સમજતો, શું દુનીયામાં છે માફ.
 ખ્યાલ કવાડી અજબ રંગના, કહો ભાઈ તે કયાં મળશે;
 સોલ અંક સંપૂર્ણ તારૂ, રસનાર કવી લાગલીયા છે.

તેજસ્વિ તારણી.

આને

મુંબઈનો મશ્કરો ખ્યાલ ૧૭.

શું ચટકો લાગ્યો છે તમને, નીત્ય ઉઠી જવું બહારે;
હું અહીંયાં શું રહું એકલી, એજ પુછવું છે મારે.
વેપારિયોની સોખત મુકી, હરામીઓ સાથે ફરવું;
એમાંથી શું ઠીક થશે કે, તે વિચાર પહેલે કરવું.
મુંબઈમાં આવ્યો છું ત્યાંથી, પાપ નકયા મુજને વહાલી;
રકમબધ પૈસો આવે, તે છતાં રહે ખીશા ખાલી.
મુવા પીટીયા જા અહિંયાંથી, બેન મરિ ગઈ શું તારી,
આજ સાંજવી પડે અહરનીશ, ખોડ જાય છે કયાં મારી.
દૃષ્ટિથી હું પાપ કરું છું, વખતે જો જાશે પુટી;
મારગમાંથી પડિસ ગટરમાં જશે લોક મુજને હુટી.
ઈશ્વર પાસે જઈશ તેવારે, શું તેવાણ છોડી દેશે;
ગુન્હેગાર જાણીને મુજને, શીક્ષા ચારગણી કરશે.
ખોટા કર્મ કરોછો પોતે, જ્યાં ત્યાં સળગી ઉઠે છે;
હાય મુઠો કહીને મુખમાંથી, શીર પોતાનું કુટે છે.
કયા કુદરતકી ખુબી દેખો, જન પાપ થઈ કરતે હય;
અનાજ ખાનેકું નહિ મીલતા, જુર જુરકે સળ મરતે હય.

છકકે પંજે કે પીછે યહુ, નવા અંક ભાગલીઓંકા;
તરેહવાર સગળ બને હુવે, કયા હુકમ દેખલો માલીકદા.

કવાલી.

અરે જોશી જરા જોની, અમારા કર્મ છે કેવા;
રડું છું રાતને દહાડી, બળ્યા પીટયાજ આ હેવા.
બુવોની હાથ આ મારો, અંબુ દિન રાત હું ખ્યારો;
મળે કયાંથી કહો તેવા, અમારા કર્મ છે કેવા.
તમો આવ્યા બલે ભાઈ, બતાવો માર્ગ સુખદાઈ;
કરિશ હું આપની જોવા, અમારા કર્મ છે કેવા.
કહે જોશી અલી બાઈ, તમારી ભૂલ સપડાઈ;
વીધીના અંક છે જોવા, અમારા કર્મ છે કેવા.
સુખે જયરામ ભજ તેને, વરિછે રાધીકા જેને;
મીઠાં છે શેરડી જેવા, અમારા કર્મ છે કેવા.

ઈશ્કી ટટ્ટુ

યાને

ફુલ ફેસની ફીશીયારી ખ્યાલ ૧૮

ધર્મ ગયો ડુબી જગમાંથી, હવે રહી આશા શાની;
પ્રાણાણુ ક્ષત્રિય વેળ્ય તગેરે, એક સરિખાં સો પ્રાણી.

કેશ રૂપાળા થયાં એટલે, મુખ દર્પણમાં લાગે છે;
 હાથની ખુરશીપર બેસી, પુન્ય પોતાના બાળે છે.
 હતાં એજ કપડાં કે બીજાં, સોગંદ દઈ પુછા એને;
 નહીં તો જૈરી મરિ જવાની, એમ કહો મુળથી તંને.
 બાપ મુવો તો મરિ જવાદો, જૈરિ તો કાયમ છેને;
 ખુશી થશું દેખીને મોહું, વિચાર ઉપજ્યા છે જેને.
 હજમના ચાડકેલા છાંટા, સા કપડાપર ઉડે છે;
 જમવા આવ્યો ઘેર એટલે, ત્રણ ત્રણ ગજ ત્યાં કુદે છે.
 કેમ અલી છે વાર કેટલી, રસોઈને સાચું કહેની;
 ટાઈમ લેટ થઈ ગયો અમારો, પીરસી તું મુજને દેની.
 જલથી મોહું સાફ કરીને, ભાણા પર જમવા ગેઠાં;
 ટુકડર જેવા આ લોકોને, કપડા શું નડશે એઠાં.
 પદી ખાવા ગયો એટલે, દેડાએ ધડો માર્યો;
 ઘાટી છે ઘાટી છે કહિને આગળ પર વર્ણવેલા.
 વાત કહે છે સફાઈની પણ, ગપટી ધુળ ભરો મોંનાં;
 ભૂટણના પેટે જનમેકા સંકળનીને તું રોમાં.
 સ્નાન કરો કાશીમેં જાકે, પ્રયાગમેં કછુ પુન્ય કરો;
 જમુના પાન કરો મથુરાંમે, પીછેં છાં પર પાંઉ ધરો.
 ચલા જાયગા નંગા હોદે, વહાંપરબી ઝાંચી જુત્તી;
 ભાગડીયોંકા કહેના માનો, એહિ હમારી હય ડ્યુટી.

કવાલી.

અજ્ઞાયણ આ બધાં ખેલો, જોવામાં આજ આવે છે;
પોતાના બાપદાદાની, લોકો લજ્યા ગુમાવે છે.

પહેરો મલમલ તણી ધોતી, સ્ત્રીઓ જ્યાં ત્યાં રહે રાતી;
ચુલામાં આગના વાંધા, જોવામાં આજ આવે છે.

પ્રથમ ગાયો તણા દરશન, કરી લોકો થતાં પરસન;
તેના બદલે જખર ઘોડા, જોવામાં આજ આવે છે.

ઉછીના લઈ જતાં રૂપીયા, આખ્યા કેડે થતાં સુખીયા;
દાનત ખોટી કરે તેવા, જોવામાં આજ આવે છે.

વરસ ચાલીસતું દેણું, ચુકવતાં છોકરા તેતું;
હાથે લઈને ખુડવનારા, જોવામાં આજ આવે છે.

લાખો રૂપીયા છતાં પાગલ, દિઠાં કોઈએ હતાં આગલ;
પોતાનું પેટ ભરનારા, જોવામાં આજ આવે છે.

જેવી દાનત તેવી ખરકત, કરિશ જયરામ નહિં હરકત;
ઉપે માથે લટકનારા. જોવામાં આજ આવે છે.

તાબેદારનો તમાસો

યાને

હલકા નોકરની હલ્લાકી ૧૯,

મહેતો મહેતાણીને કહે છે-કવાલી.

મજૂરી સખત છે મારી, છતાં પુરૂં નથી પડતું;
મંડ્યો છું રાતને હહાડી, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

અભાગી શેઠ છે મારો, ગરિબની ઘાત કરનારો;
રૂપૈયા વેસ આપે છે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

કદર મુદલ નથી કરતો, વળી જ્યાં ત્યાં દિસે કરતો;
ખાદિના વસ પહેરૂં છું, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

તું પણ તેવીજ છો ખ્યારી, ગયો અમથો નથી હારી,
પરોણો એક જો આવે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

કથન કરતો નથી હમણાં, કરિશ નુકશાન તું ખમણા;
સગુરીના રૂપે ચીઠાં, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

નગર સુખમંદિર વાસી, રૂપૈયાથી ગયા ત્રાસી;
કમાવે છે ખસો લગભગ, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

સ્વતંત્ર વર્ગ છે સુખીયા, ખીજા જાણો ખધા દુઃખીયા;
લખી જયરામ ભતલાવે, છતાં પુરૂં નથી પડતું.

શેઠ નોકરને કહે છે-કવાલી ર.

ફેરવશેા જો કહી માથું, રજા આપીશ હું તમને;
 તમો ભાગી જશેા તેની, કશી પરવા નથી અમને.
 ઉંઘી ઉંઘી તમો આવો, ખીડી પીવા પછી ધાવો;
 વાગ્યા દશ કે જવું જમવા, રજા આપીશ હું તમને.
 ફરિ જો વાગશે જ્યારે, રખડતા આવશેા ત્યારે;
 એવું અમને નહીં ચાલે, રજા આપીશ હું તમને.
 કલમ પણ કયાં અરે નાખી, બુચો આ દોતમાં માખી.
 ન જાણું છો તમો કેવા, રજા આપીશ હું તમને
 શેઠાણી જાય છે તે કયાં, પુછી આવો તમો જઈ ત્યાં;
 ખુલાસો તુર્ત લઈ આવો, રજા આપીશ હું તમને.
 શેઠાણી જો પેલી આવી, મંગાવે છે દેખું આવી,
 નવા ઘડીઆલ પર ટાંગી, રજા આપીશ હું તમને.
 દિવાળીના દિવસ આવ્યા, નવીન રંજો નથી લાવ્યા;
 પ્રજેતી થાય છે મારી, રજા આપીશ હું તમને.
 અમો છું શેઠીયા કેવા, સવારથ સાધીયે તેવા;
 નોકરની દાદ નવ લઈએ, રજા આપીશ હું તમને.
 ઝાડુ કાઢી તમો નાખો, ખીછાના પણ કરી રાખો;
 ભાગલીયા શું કહે છે જો, રજા આપીશ હું તમને.

કચ્છી કાવ્ય

યાને

વિયોગી સ્ત્રી. ૨૦

રાગ રેઉચે આઉં ન છડીયાં તલવાર.

આઉં દુઃખી અર્ધઆં દિલદાર,
 દુઃખી અર્ધઆં દિલદાર, સાંધાં મુઝો જોડો લંઘાય દે પાર. ટેક
 નિંઠપણમેં માં મરિ સુતિને, પેચે પાણુ આય લાચાર. આઉં.
 ઝીવ ઝોરાધચેં કઠી વિઝાંકી, જમ ડીયનુ ઝોડેંઝી માર, આઉં.
 આરેમેં પણુ નાય ડીંધલ કોય, માનીઝો કીડતાર. આઉં.
 ઉપાય મુંઝા મીજે થકાઆઉ, મુઘસ હાંણુ તાં ઠાર. આઉં.
 જયરામ ચચેં મુંઝા પ્રાણુવલલ. તોઝી લીલ. અપરમાવાર અ ઈં.

મશ્વર પાસેથી માગેલી મદદ.

રાગ કચ્છી કાફી.

વાલીડા મુંઝી વારે ચઢીને અચો,
 અર્ધઆં અપરાધી તોઝોની સચો, વાલીડા મુંઝી વારે ચઢીને અચો.

કર્મ કુડા ઝીકી મુંકયા હુંધા, તેંજો મીડંધો કયાંથી તાં પતો
વાલીડા.

સુખમેં સઘયારો આય મીણીજો, પણ દુઃખજો ઝેલી ન બચો.
વાલીડા.

પાપેઝી શીક્ષા ડીણમેં મુંઝાનાથ, નઈચેં તુંતાં કીં કચો. વાલીડા
જયરામ ચચે આઉં સરણે શીયાતો, મનમેં કુલાયતા પચો.
વાલીડા.

૪૨ વરે આપેલી ભકતને શાખાશી.

રાગ ઉપર પ્રમાણે.

જીવલડાં આઉં વિસરિવિના કીં તોકે,
વિસરિ વિના કીં તોકે, જીવલડાં આઉં વિસરિ વિના કીં તોકે,
હિરંધે હિરંધે મુંજો નાલો ગીનેનાં. તું મનજો મંધીયડે. રાકે.
જીવલડાં.

પંઠછા નીચમ મીળે સાચવિયેં તો હી, સરિર ભલેંતો મુકે.
જીવલડાં.

પ્રેમ તોજો આઉં ઠીક ડીસાંતો, ધુનીયાંમેં રાતું સુખે જીવલડાં.
જયરામ ગુણુ નીત્ય ગાય મુંઝાતો, ન્યારો કથપણુ ઇ કીંયતો મુકે
જીવલડાં.

વેધીરા લાનું

તોઝો

કીં કમ નાંય. ૨૧.

કચ્છી કવાલી.

લગો આંસેં મુંઝો નેહો, રખડંધી કો છડે ડયોતા;
 નમુંનું તાં ઝરાન્યાર્યો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
 દેખાડયો ખોડકે ખાપણુ, ખવાણી આયકીં થાપણુ;
 ગરિણ ઘરઝી અઇંઆં ખેટી, રખડંધી કો છડે ડયોતા;
 અગરઝો પાપ હી નડંધા, વિઘર મોતે કિતક મરંધા;
 મુણોતાં ગાલ હી મુંઝી, રખડંધી કો છડે ડયોતા,
 અસીં ઝેડયું અઇંયું તેડયું. કરજ આંઝો, વિકા ફેડયું;
 વિચાણી નાંય માં કેંઝી, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
 નતાં ખ્યેં દુધ ધી સઝર, નતા માયું કીતે ચઝર;
 બીગાડયું કીં નતા આંઝો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
 મુંવાળી આય કેર એડી, ફીરે પે રાતડીં ભેડી;
 દયા કિંતાં ઝરા આણ્યો, રખડંધી કો છડે ડયોતા.
 વિચાડો પે મુંઝો ભોરો, ડીસી આંકે વિઠે ઘોડયો;
 મીઠેવોણી મુંઝી ખાઇ, રખડંધી કો છડે ડયોતા.

ખરૌખર આય હી અરજી, ખરિ સાહેબજી મરજી;
જોશી જીકે પુછી ન્યાર્યો, રખડંધી કેા છડે ડયોતા.

કવાલી.

કસુખો લાલ પહેરેને, સીધી વાટે સટકધીસે;
દર્શણુ જો, નાં ગીની આઉં, સીધી વાટે સટકધીસે.
મીટે કોઈ માર્ગમેં માડુ, લલે કઠંધો હુવે ઝાડુ;
પસંદ આવ્યો કદી મનકે, સીધી વાટે સટકધીસે.
રાખું મુદલ નતાં ખટકો, પેની પગજો કચું લટકો;
પછાટે બ્રહ્મચારીકે, સીધી વાટ સટકધીસે.
વિચાડા કૈકતાં વાંઢા, ડીસીને પોનતા માંધા;
ગીનીને જીવ કૈકેંઝાં, સીધી વાટે સટકધીસે.
‘પસંદ કરીયું’ અસી જોકે, કરેડયું ન્યાલ પણુ તેં કે;
ધરજા પુરણુ કરે ડઇને, સીધી વાટે સટકધીસે.
સુણીને હી અજબ લીલા, રખે મનઝા થીયો ઢીલા;
ભાગલીએ કે કુરો સુતક, સીધી વાટે સટકધીસે.

જંગલની જડી બુટ્ટી

યાને

વેરાગ્યનો અરીસો—ખ્યાલ રર.

ધધરની છે પાસ અંધારું, એમ અધ્યા તું લેખે છે;
પણ તેતો સૌ કર્મ તમારા, શુભ નજરથી દેખે છે.

અંત હાલની નવી બુટ્ટી તો, અધમ કૃત્ય આચરનારી;
છેતરવું આદી કર્મોથી, દ્રવ્ય પરાયું હરનારી.

પુરુષ મોહુ અને મમતા પણ, મુખનું નર ઉતારે છે;
જે વસ્તુપર ઘણો પ્રેમ તે, કુદરત નાશ પમાડે છે.

વૃદ્ધ થયા તે છતાં વિષયપર હુન્નુ, બડી દેખું મમતા;
કુલીન સ્ત્રીયોનો ત્યાગ કરિને, ઠેક ઠેકાણે છે ભમતા.

ત્રણ કલાકથી વાટ જોઉં છું, ગઈતી રાંડ કહીદે કયાં;
નહિં તો તારી આજેડાથી, મુંડ રંગી નાખું છું હાં.

સ્ત્રીયે કહ્યું કે જા જા મૂરખ, મારનાર સૌ મરિ ગયા;
લક્ષણ હું જાણું છું તારા, રખે જતો બુલીને કયાં.

પરમેશ્વરની પૂર્ણ કૃપાથી, બુટ્ટી પ્રાપ્ત થઈ જ્યારે;
ભાગલીયાએ સર્વ હરીકત, લખી બતાવી છે ત્યારે.

બહાદુર બગીચો

થાને

કરતાની ખુશીનો ઉદગાર-કવાલી ર૩.

બન્યો છે શું બગીચો આ જીવો બહાદુર જન કેવો,
 લુટો લુટો અરે લોકો, સમય નહિ આવશે એવો.
 લીંબુ દાડમ સફરચનના, રૂપાળા વૃક્ષ છે જેમાં;
 શીતળ છાયા તણો અમને, જગતને લાભ છે દેવો.
 કરણમાં શબ્દ જો જાસે, પરિશ્રમ દૂર સૌ થાશે.
 એવી એમાં રહી ખુદી, લીલોછમ દ્રાક્ષનો મેવો,
 દુમોપર પુષ્પ છે કેવા, હરણ દુઃખનું કરે તેવા
 સુગંધી છે જેના રૂડી, ખુશી સાથે તમો સેવો.
 હશે જન જે બહુ રૂડા, બનીને વૃક્ષ પર સુડા,
 કહે જયરામ ફળ ખાશે, જેને સુખ સ્વાદ છે લેવો.

શર્ણુ કોની જશે ! ઇશ્વરની.

કવાલી.

અવિનાશી વીના મારે, શરણુ કોની જવું ભાઈ
 પ્રકાશીને રહ્યો પોતે, સ્થળ સર્વત્રની માંહી;
 ઘડી પલમાં હસાવે છે, ઘડી પલમાં રડાવે છે.
 એવી સત્તા રહી જેમાં, ગુણો તેના રહું ગાઈ

પહું છું દુઃખમાં ત્યારે, કહું છું યાદ હું ત્યારે.
 મુઠાવે છે પીઠામાંથી, એવી જેની પ્રભુતાઈ.
 ન જાણુ હું કશી બકતી, પ્રબલ એની બધી શક્તિ
 પ્રસંગોથી બચાવે છે, અમો તેને રહ્યા ચાહી.
 પ્રતાપી નામ છે જેનું, રમરાણુ કર તું અલ્યા તેનું.
 કહે જયરામ તો તમને, જશે ભુલી ન તે ક્યાંહી.

મસ્તાની મંકાટા

યાને

ધાણી ધાણીનાણીનાં સંવાદ. કન્છી કવાલી રજ.

બાયડી ન હુવેત પુડીયા છાજ્યા કેર ગીને.

વરેં સંકઝા. અરે ડોસલ, બેયર તોકે ખપે કોતી;
 ડીસીગીન હી તોઝા લકડા. બેયર તોકે ખપે કોતી.
 ડીસાઝે પણ નતો ચાંકે, મરોબા કો વીઠા નાકે;
 પુતર કેઝાં કેંઝયું ધીરું, બેયર તોકે ખપે કોતી.
 પુતર પુડીયા થીંધે વેઠા, મારીંધે મુઝઝા ઝાઠા;
 ન થીંધો શ્રાધ કે છમછર, બેયર તોકે ખપે કોતી.
 તું પણ મનમે વીઠો જાણે, લડા મુઝા ચકા લાણે;
 સંધુકેઝાં કહત જોતી, બેયર તોકે ખપે કોતી.

પુતર નેં ચોનતા મરમર, થીયે તો કો વીઠો હડહડ;
 જમ કઢધે ઝલે ચોટી, ઝંયર તોકે ખપે કોતી.
 હલધ વેધી ઉનધ ઘડીયે, ભરત જંઝા વીઠો ભરીયે;
 વરેં ખીંઝે પુતર સોતી, ઝંયર તોકે ખપે કોતી.
 દયા ઇંધી તોઝી ઝંકે, કરે ગીન ચાલતું તેંકે;
 સુણો જયરામઝી પોથી, ઝંયર તોકે ખપે કોતી.

વાય મુઠી ઇનમેસે કુઇ મોથ માર્યા.

ગાલી.

ડીયે જેટો વીઠો સમઝાં, જણાયો નાય મુકેકે;
 ડીઠા આંઝા મીડે લક્ષણ, મુઠો ડીંધા હાણુ બેકે.
 ચોણું પયતો વરી પાછો, અડાગોતા કુરો ડાયો;
 લગેતી આગ હીન ધીલમેં, જણાયો નાય મુકેકે.
 અકલ વધસે ડીતે આંઝી, ખીયું ઘરમેં અસી કાંઝી;
 રનેકે રોજ પુર્યોતા, જણાયો નાય મુકેકે.
 રનેમ્યાંથી અચો મોડા, અસી મુનઝા ડીયું ઝોડા;
 ખીલેવારા અગર સાદા, જણાયો નાય મુકેકે.
 બાડુડી ને વરી ત્રાંસી, તેંકે અવતા વીઠા ખાસી;
 ગોઝારી આગમે ફેડી, જણાયો નાય મુકેકે.
 મુકે મુદ્દલ મઝીં ડીઝા, ઠારે ઠારે વીઠા પીઝા;
 જોશી જયરામ ઇં અયતો, જણાયો નાય મુકેકે.

રીઝવડ રામબાણુ

યાને

મુંબઈની કમાણી વિષે. કવાલી રપ

કમાણી અર્ધ મુંબઈની, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું;
 દેશી લાઈયો તરફ જોતાં, ચાલુ ફેશન પ્રથમ લેખું.
 દાનત ખોટી હુશે જેની, મુંબઈમાં છે મજા તેની;
 ગોરસ અરધું અરધ પાણી, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 છીયે ઘરના અમો સુખીયા, લાવો મુકો અહીં રૂપીયા;
 દીવાળું તુર્ત કાઢે છે, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 બળદ ઉપર દયા રાખો, જીવો તેની જરા આંખો;
 વધુટે છે કેવાં નીરો, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 પરાઈ ચીજ જો હરસો, જુડે હાલે છેવટ મરસો;
 હજુ સુખ છે બધાં આગળ, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 અત્યારે રાંડ જો ગાસે, મોઢું જોવા બધા જાશે;
 મોટર ગાડી વીપે જોસી, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 ચેતો ચેતો હજુ ચેતો, કલી એમાંજ છે પંઠો;
 ન રાટી હાથમાં દેશે, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 આવે કોઈ સંત જો દ્વારે, લીમર ધણી રહ્યા મારે;
 રાંધ્યું છે શું તમે ચાખી, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.

હીંદીના પર સદા હોયે. આંખો અરધી રહી મીંચે;
 ખવાડે શું ધણીને તે, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 પતિ સેવા નથી ગમતી, અને જ્યાં ત્યાં દીસે ભગતી;
 રાખી માથું અરધ ખુલ્લું, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 પોંચો પોંચો કહી મોઢે, શીકારી સામટા હોડે;
 જેવા ખાતર સ્ત્રીના મુખને, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 સ્ત્રીઓ બહુ તેક છે કેવી, બજારી માંગના જેવી;
 પોતાનો દાવ નવ ચુકે, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 બાણ્યું કે ભીડ થઈ ભારે, લોકો છાની ગરજ આરે;
 છતાં કહેતું નથી કોઈ, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 પાછળ પુરૂષો હઠે જ્યારે, સ્ત્રીઓ ગભરાય છે ત્યારે;
 ઘોટાળાની સીમા ત્યાં શી, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.
 જેવા જેવી અજબ નગરી, તોફાનોમાં ગઈ બગડી;
 કહે જયરામ ગુલ લક્ષ્મિ, પ્રલય એમાંજ થઈ દેખું.

વખણાયલો વેડખંજી

યાને

દોઢ વરસમાં દશસાખની ખુવારી. કવાલી રફ

જમાવેલા ખીતાશ્રીના, રૂપેયાનું કરી પાણી,
 નમાલા થઇ ગમે બેઠું હવે ચીંતા રહી શાની.
 લાખો ખીજાર છે અમને, તે સાથે ધુળ જીવતરમાં,
 પતરડી ખુબ ખંડાણી, રૂપેયાનું કરી પાણી.
 ખંજાત્રી આઠની બેઠી, વીના ચાલે નહિં અમને,
 લંજોત્રી પહેરીએ છ.ની, રૂપેયાનું કરી પાણી.
 ગરમ ડગલા હતા કેવા, મુંઝવના શેઠીયા જેવા,
 ગરજ સરતી નશી ચડાની, રૂપેયાનું કરી પાણી.
 હતાં ઘરનાં ઘરો પંદર, ખોયા સૌ દુતની અંદર,
 પ્રફાં ધુંધટો તાણી, રૂપેયાનું કરી પાણી.
 જુમાવી ગાંડના રૂખીયા, ખરેખર ખાવલા બનવું,
 એ શું કંઈ બુલ છે નહાની, રૂપેયાનું કરી પાણી.
 તખેલો એજ છે મારો, પરંતુ શેઠ છે ન્યારો.
 સુખો સરવે લીધાં માણી, રૂપેયાનું કરી પાણી.

આવે છે યાદ સુખ જ્યારે, રડું છું ખુબ હું ત્યારે,
 કહી શકતો નથી કહાણી, રૂપૈયાનું કરી પાણી.
 ઉઠ્યા છે ફેડકા મુખપર, દવાના કોણુ દે પૈસા,
 ચીઠી છે આ જીવો કયાંની, રૂપૈયાનું કરી પાણી.
 અમારા દોસ્ત થાવાને, નથી કાં આવતું કોઈ,
 મલે શું હ્યાં ચુલામાંની, રૂપૈયાનું કરી પાણી.
 ભાગલીયાના બધા પેપર, વીધે એવીજ છે લીલા,
 સુધારી વાંચજો સર્જન, રૂપૈયાનું કરી પાણી.

લાજ વગરના રખડુ

યાને

કમનસીબ બે નીશાયરોની નક્કલ. કવાલી ૨૭

ખુશીની સાથ ગાડીમાં, આવે છે કે અલ્યા ફરવા,
 ખીસું તર છે માટે આજે, જવું છે ફેન્ડને મલવા.
 મારા જેવો ખીલે પ્રકકડ, મુંબઈમાં પણ હશે ભાગ્યે,
 રૂપૈયો દૈસ વાપરવા, આવે છે અલ્યા ફરવા.
 લે આ ટોપી તુને આપું, રૂપૈયા વીસની મીંતર,
 નાખી ઘડીયાળ ખીસામાં, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.

આયુ' છું ફર્ટ નંબરની, સોન્હેરી વર્કની ઘોટલ,
 બની છાકટ તજી પરવા, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 કોલરનો ટેસ છે કેવો, વીલાતી ખુટ જો મારા,
 કાળી જાકીટ પહેરીને, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 લાવ્યો છું ચોરીને વીંટી, પીતાની આંગળીમાંથી,
 હું પણ કાચો નથી ત્યારે, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 વીંટીનો પણ કર્યો ખુરદો, જનમ જરખાદ કરવાને,
 ઉઠમણની ખુશાલીમાં, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 ચોખડીઆ ઢોરની માફક, ગલી કુંચી વીશે જ્યાં ત્યાં,
 જોરાફી ભુંડની ચરવા, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 ગાડીમાં પણ જોડાં જોડાં, રહ્યા સખણા નહિં પોતે,
 લોકોના શબ્દ સાંભળવા, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 જણાવો હાસ્યનું કારણ, આવી ગઈ શેઠને શંકા,
 લકી લાંતે મંડી પડવા, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.
 ચખાડયા કેટલા તેની, ગણત્રી મેં નથી કીધી,
 હવે જયરામની સાથે, આવે છે કે અલ્યા ફરવા.

જનમંડળનું જવાહીર

યાને

લોકેપયોગી ઉસ્તાદીનું યંત્ર કવાલી ૨૮

વળત જાણી નથી શકતો, સમજવો મૂર્ખ તે નરને;
 આડું અવળું રહે બકતો, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 એકાંતે બેસીને ખુણે, કરે છે બે જાણા વાતો;
 વચ્ચે આવી પડે ત્રીજો, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 મારગમાં કે અગર બીજો, જોવા ઉભો રહે કજીયો;
 કરી મુખ લાપસી જેવું, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 જાહેરમાં ચાલતાં ફાંકે, મોટાથી વૈર જે રાખે;
 ફેમેલી પારકી તાકે, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 પ્રથમ દિવસે જુએ નાટક, બીજો દિવસે રહે ઉંઘી;
 ત્રીજો દિવસે કુટે માથું, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 પોતાનાં ખોયડા પરથી, ઉપાડે ખર્ચવા નાણું;
 ઉદરડાને ભૂળે મારે, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 કમાવે બાજરી પોતે, ઉડાવે રોજ દસ લાડુ;
 સ્ત્રીયોની વાત જે માને, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
 જીવાનીના પુરણ મદમાં, ન જાણે રાત કે દહાડો;
 જીઠાપણમાં સ્ત્રીઓ પરણે, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.

મોટી મોટી કરે વાતું, ન જાણે લેદ બીતરનો;
અમસ્તા હાંત જે કાઢે, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.
પોતાના મીઠને કાળે, હાજર કરતો નથી ગરદન;
કહે જયરામ દુનીયામાં, સમજવો મૂર્ખ તે નરને.

દર્શનાભિલાષી વૃજંગનાં.

યાને

વીરહાતુર ગોપી, કવાલી રદ.

ઉડી જાતું અરે કાગા. મદતનો શું રહ્યો ગોલી;
સ્વરતી છું સકળ વનમાં, જોળનીયું રાખમાં રાળી.
તણ દે ફૂલની સૈયા, પોહું છું કાંકરા ઉપર;
લાવી દે ફૂળને ગોળી, મદતનો શું રહ્યો ગોલી.
કરોડો સૂર્યની કાંતી. જેની સાંદર્યતા આગળ;
ઉભી છે હાથ જે જોડી, મદતનો શું રહ્યો ગોલી.
છળીલાની અજળ મૂરતી, વસી રહી છે ઘટોઘટમાં;
ગયા હુમણાજ તરછોડી, મદતનો શું રહ્યો ગોલી.
વિરહ શ્રીકૃષ્ણનો ખ્યારા, સતાવે છે રહ્યો અમને;
દયા લાવીશ કે થોડી, મદતનો શું રહ્યો ગોલી.

એવા સુંદર ફરી દિવસો, પ્રભુ દેખાડશે જ્યારે;
 ખવાડીસ દુધને પોળી, મફતનો શું રહ્યો બોલી.
 ઝીણા સ્વરથી પ્રભુ જ્યારે, મધુર બંસી વગાડે છે;
 રહે છે નાગ પણ ડોલી, મફતનો શું રહ્યો બોલી.
 દીગણ કરતાં જેની લાંબી, એવી સુંદર ભુલવડીએ;
 પીવાડયા પ્રેમ રસ ઘોળી, મફતનો શું રહ્યો બોલી.
 વીના શ્રીકૃષ્ણ આ દુનીયાં, કહી દે કામની શું છે;
 વધુ કહેતી નથી ફેડી, મફતનો શું રહ્યો બોલી,
 ખુશીથી જા હવે વૃજમાં, સંદેશાનું લઈ કાગળ;
 કહે જયરામ આ ટાણે, મફતનો શું રહ્યો બોલી.

કૃષ્ણચંદ્ર અને મહિયારી

યાને

સાચા પ્રેમનો આબેહુબ ચીતાર. કવાલી ૩૦.

ખબર ક્યાં છે અલ્યા તુજને, ગાયોના ચારવાવાલા,
 માખણ ખાવું મુકી દઇને, શીખ્યો ક્યાંથી ખોટા ચાખા.
 છુપી રીતે મારી પાછળ, આવે છે કે અલ્યા નિર્લજ,
 દિઠા શું ઘાંસના ભારા, ગાયોના ચારવા વાલા.

મુક્રી દે છેડલો મારો, ઉતાવળ છે ઘણી મુજને,
 ચતુરભૂજ રૂપ ધરનારા, ગાયોના ચારવા વાલા.
 મારગ છે સાંકડો માટે, કહું છું કે ધીમેથી જા,
 મનોરથ પુર્ણ કરનારા, ગાયોના ચારવા વાલા.
 મધુર મહિની ભરી મટુકી, જતીતી વેચવા વૃજમાં,
 મારી સીદ કાંકરી મુજને, ગાયોના ચારવા વાલા.
 ઠગારા જા હવે અહિંથી, દીઠી શું એકલી મુજને,
 મારી સાથે બીજા છે જો, ગાયોના ચારવા વાલા.
 ભુલાવી દેસ હું તારી, જનમની જોડ સૌ હમણાં,
 જસોદા માતને કહીને, ગાયોના ચારવા વાલા.
 લાડકડાને વધુ કહેવું, મુનાસળ છે નહિં અમને,
 હું તો છું પારકી દારા, ગાયોના ચારવા વાલા.
 પ્રભુ પ્રીતે કહું છું કે, જીલમ તારો હવે બસકર,
 હૃદયમાં વાસ કરનારા, ગાયોના ચારવા વાલા.
 ફરી કોઈવાર આવીને, યોચીંતા આપજો દર્શન,
 ભાગલીયાના પ્રભુ ખ્યારા, ગાયોના ચારવા વાલા.

દિકરો કે દુશ્મન.

યાને

અક્ષતમંદનો અખાડો. કવાલી ૩૧.

ખનાડી કુર અપલખણો, કુપુત્ર બાણવો તેને,
 ઉથાપે બાપના વચનો, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 ન વાંચે શાસ્ત્ર કે પોથી, સુરત દેખું સદા રાતી,
 અક્ષતનો મંદ દુરભાગી, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 નીશાળે જાય ત્યાં પણ શું, જોયે છે કે એવણુ સીધા.
 મેતાણની કરે નીંદા, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 ગલીકુંચી અગર જ્યાં ત્યાં, ભુટે હાલે રહ્યો રખડે,
 એવો કોઈ હોય જે પાપી, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 પ્રભાતે ઉઠીને વહેલો, સ્મરણ કરતો નથી પ્રભુનું,
 મોઢું પણ હોય ગંધારું, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 ઘણાં મેલાં કરે કપડા, રમીને ધુળમાં ખેતે,
 ન જાણે રાત કે દહાડો, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 હમેશાં કુતરા જેવો, જેને તેને બેઠો કરડે,
 ન જાણે દોસ્ત કે ગ્રાધર, કુપુત્ર બાણવો તેને.
 ચોળી નહાવા વિગેરની, લીધેલી છે જેણે બાધા,
 દાતાણ કરતો નથી ચોળખું, કુપુત્ર બાણવો તેને.

બીલત્સ બોલવું એતો, જેનો બોરાક છે સાદો,
મહા પાપી એવો બાલક, કુપુત્ર બાણવો તેને.
ભાગલીયા એકલા તો શું, બાળીતું વર્ગ પણ કહેશે,
પેઠી એકવીસને ગોળે, કુપુત્ર બાણવો તેને.

ચમકતી ચાંદની.

યાને

બદામી રંગનો પુરખો. કવાલી ૩૨

અરે વિકટોરીયાવાલા, ગાડી ફોરન જવા દેની,
ઉતાવળ છે ઘણી મુજને, ગાડી ફોરન જવા દેની.
અત્યારે વેશ પલટાવી, જવું છે શેઠની પાછલ,
આંખો મીચી ભલા માણસ, ગાડી ફોરન જવા દેની.
કુકરમી નીચ લોકોના, પડે છે કાન પર શબ્દો,
અકેકો બોલ પહેચાની, ગાડી ફોરન જવા દેની.
સીધા ગીરગામપર થઈને, ચોપાટીની ખખર લઈશું,
પછી પીલહાંડિસની ભીતર, ગાડી ફોરન જવા દેની.
મુંબઈના શેઠીયા લોકો, નીરખવા છે થીએટરમાં,
નાટકનો ટાઈમ છે માટે, ગાડી ફોરન જવા દેની.

રૂપૈયા પાંચસે દશની, ગુંજમાં છે નવી નોટો,
 એને સુધ પણ નથી તેની, ગાડી ફેરન જવા દેની.
 ખોરાકી મુખ્ય મુંબઈની, ચહા ઢાંચી અને પટ્ટી,
 ચુકાવી ખીલ હોટલનું, ગાડી ફેરન જવા દેની.
 કાંદાવાડી તરફ હમણાં, જવાનું કામ પણ શું છે,
 જીવે છે લોક સૌ ચરચા, ગાડી ફેરન જવા દેની.
 કહે જયરામ ચુકતીથી, ઘણી તાળે કરી લીધો,
 વીસામો લઈ સુખે ખેની, ગાડી ફેરન જવા દેની.

કન્નેડાની કમખખતી.

યાને

સાત વર્ષાચા મુલગા આણી પંધરા વર્ષાચી ખાયકો.

કવાલી ૩૩

દેખી દેખી બળ્યા કરવું, રંડાપો શું એથી ખોટો,
 સડક પર ચાલતાં ડરવું, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 પીતાશ્રીએ કીધું સગપણ, નાનકડા બાળની સાથે,
 મને સ્વામી મળ્યો છોટો, રંડાપો શું એથી ખોટો.

આવી છું જ્યારથી પરણી, ચડે છે ક્યાં રૂધીર માફ,
 જીવાનીમાં વળ્યો ગોટો, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 વાળુ કીધા વિના એમજ, પડી રહે છે પથારીમાં,
 પાછું ફરીને નથી જોતો, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 અલી દેખાડને દફતર, મુકયું છે ક્યાં મારી બાએ,
 લગાડું કે ત્રીજો સોટો, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 ખાવાનું દે પ્રથમ નહિં તો, જોલાવું છું મારી બાને,
 પાછળ આવે રોતો રોતો, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 દિવસ આખો અને રાત્રી, કઈ છું શોચ હું દિલમાં,
 વારે ઘડીએ પગે પડવું, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 હોતો વચમાં સખસ તે પણ, ગયો પહોંચી સોનાપુરમાં,
 હશે અપરાધ કંઈ ખોટો, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 મનુષ્ય દેહમાં આવી, બની ગાફીલ ભુજ્યા તરસ્યા,
 ઠાલે હાથે જવું પાછા, રંડાપો શું એથી ખોટો.
 કહે જયરામ હે બેની, તમારી જ્ઞાતીની અંદર,
 તરૂણ વરનો હશે ત્રોટો, રંડાપો શું એથી ખોટો.

જમાનાતું જ્યોતિપત્રક.

યાને

પુત્રીયો વેચનાર માખાપોની દુર્દશા. કવાલી ૩૪

જગત કલ્યાણને માટે, લખી રાખો ભીંતે બાપા,
હું તો જાણું હીમાલયથી, આવેલા છે મારા કાકા.
મને ઇચ્છા નથી મુદલ, ઘરેણું પહેરવાની પણ,
શા માટે વૃદ્ધને પરણું, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
ન માણું રેસમી સાડી, ન જોઈએ ડ્રાક ફેશનનાં,
ન પહેડું વાલની વીંટી, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
મોતીના સાજ સૌ એના. જલાવી દેસ ચુલામાં,
પુરવના છું અમો પાપી, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
રાંડીરાંડો તણા બચ્યાં, કેવી રીતે વરે પરણે,
કલીબુગના જમાનામાં, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
દીકરીઓને પજવવામાં, મજા કેવી રહેલી છે,
ઝીણી નજરે જરા લાળી, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
તમારો દીકરો તમને, મુઠી વનમાં વઘ્યો જશે,
વિયોગી થઈશ હું બાની, લખી રાખો ભીંતે બાપા.
દાણાની કોઠીયો સરવે, દિવસ ચાલીસની અંદર,
જવાની કઈ જગોએ તે, લખી રાખો ભીંતે બાપા.

નીકળશે સાપ ઘરમાંથી, અને વીંછી કાળર ચીત્રા,
 કરડશે ઉંદરો કપડાં, લખી રાખે ભીંતે બાપા.
 ખીજ પણ વાત એ છે કે, ગાયો ઘરની છતાં તમને,
 દુઝાણાની થશે તંગી, લખી રાખે ભીંતે બાપા.
 રહ્યા પાછળ દુવે ઢોરો, તે પણ દુપ્કાળ પડનાથી,
 વેચાશે પાણીના મુલ્યે, લખી રાખે ભીંતે બાપા,
 વરસ છ મારાની બીનર, પતી જશે બધો વમલવ,
 ભાગલીયાના સકલ પેપર, લખી રાખે ભીંતે બાપા.

કરંછી ભાયડો.

યાને

ઉસ્તાદી કુંચી-ઉરદુ કવાલી ૩૫.

મોહ જાતમેં ફસીને બંધા, ફેકટ મરી કોતો વીને,
 પરજો ભલો કરીજે ત બાવંધ, દાદ ગુદ પંઢજી ગીને.
 પયતી બળર સચ્ચી કહે, ઇન જાગતમે પહેચાનજી,
 પિંઢજી સ્થીતી દુઃખમેં હુવે, જીન વખતમે ઇનસાનજી.
 સંસારજયું ચીજુ ઉતે, હલન્યુન હિ પહિલે સમજ,
 માલીકજે નાલે મથે, ઇતખાર તું પુરો રખજ.
 ખ્યાસે ભુજેકે ડઈ ગીની, હથકારતું મુંજા વલા,
 માલીકજે ઘરવટ નકાં, મીજધે સખત મુનજા બલા.
 ઇન સાઇઝમે હલધેં લટયા, ઓંજો ભડા કીંયરો લજે,

પોનતા પુઠા તડે, ધીરજ ધરે કીંચતો સર્ગે.
મારે કુટે હીન વાસનાજો, ત્યાગ કર જયરામ તું,
તોડે ડીંધલ દુખજા હુંધાસે, થયા ફના ઈંધ બાણતું.

ભકતજા લક્ષણ. ૨

સચ્ચો ભગત ઉનકે સમજ, પુછિને મુકે પાણી પીયે,
પ્રાણી પદારથ માત્રકે, ડીસીને જુકો રાજી થીયે,
ડીંચરાત પ્યો સરિણો હલે, તુંહી તુંહી પ્રભુ મુંઝાવલા.
ઉનીકે સમજણા સંત બાકી, બધં મીળે જગજી બલા,
અભીમાન પણે એંકે નતો દુખડે, ઝરા તીલ માત્રકી.
ઉનીજી સેવા કરીએત પિંઢજો, ઉદય તુર્ત થીયેંજ ડીં,
જેંજી વૃત્તી પરમાર્થે એ, સુભ કાર્યમેંજ વીઠી ફરે.
પરકે પ્રથમ તારે પછે, પંઠપણુ ઉની ભેરો તરે,
ધન ઉનીજી માતકે, એંએ કુખે ઇં અવતર્યા,
શુરૂએ ચરણ પરતાપસેં, જયરામજા સંશય ટર્યા.

જગતનું જુઠાપણું.

યાને

મનુષ્યોની વૃત્તીઓમાં થયેલો ફેરફાર કવાલી. ૩૬
ચાલી રહી છે કેવી દુનીયાં, ન પુછો વાત અત્યારે
પ્રભુ સહુની લબ્ધ રાખો, દિવાળીને બીજે દહાડે
અણના ઝાડ પરથી મેં, હકીકત સર્વ છે ભાળી

અંધાઈં એટલું છે કે, ન પુછો વાત અત્યારે
 સાળાને લાપસી લાડુ, લાઈયોને ખીચડી ટાઢી
 ખીચીધ ફેશનતણી અમને, ન પુછો વાત અત્યારે
 રાખેલી રાંડને સાડી, અને જરીયાનનો કમખો
 સતીને કપ છે એવું, ન પુછો વાત અત્યારે
 નીર્દય કંગાલનાં ઘરમાં, વસી રહી છે અખુટ લક્ષ્મિ
 દાતારોએ દયા ત્યાગી, ન પુછો વાત અત્યારે
 ઘણા ગરવીષ્ટ જજમાનો, પોતાના ગોરને મુકી
 સેવે છે અન્ય ભુ દેવો, ન પુછો વાત અત્યારે
 હરામી ધુર્ત પાખંડી, જગતને ખાય છે ફેલી
 દેખાડી ઢાંગ પોતાના, ન પુછો વાત અત્યારે
 વરસ ચાલીસનાં જુના, રૂપૈયા સાઠના નોકર
 રવડના છે ભુંડે હાલે, ન પુછો વાત અત્યારે
 અમારા પાપનો છેડો, કે દહાડે આવસે તેની
 ભાગલીયાને હવે મુદદલ, ન પુછો વાત અત્યારે

મહાદેવજીનો મહીમાં.

યાને

શંકરની વેદોક્ત સ્તુતીનો આનંદ—કવાલી ગૌહર. ૩૭

શંકર સમર્થ દાતા, કરશે ભલું તમારું.

કરશે ભલું તમારું, કરશે ભલું તમારું. શંકર.

જલનો એકાદ લોટો, પ્રભુને તમે ચઢાવો.
 ગીરીના પતી સમર્થ, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 અક્ષત સુપારી પળડી, અંદન ઉગાળી લાવો.
 વનકેશ્વર: પ્રતાપી, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 કપડી મનુષ્યથી તો, મુઠદા ઘણાજ સારાં.
 સેવા કરો પ્રભુની, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 લાયક સુગંધી વાલા, પુખ્તો ગુલાબી લાવો.
 ઉમીયા પતી અજન્મા, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 પામર જનો ખીચારા, મહીમાં એનો શું જાણે.
 ત્રણ લોકના પીતાજી, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 દર્શન કરેથી પાપો, બળી ભસ્મ થઈ જવાના.
 આંખો મીચી ઉભારો, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 કાયા તણા ભરૂંસો, પલનો નથી અમોને.
 જમદૂતને હઠાવી, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 સાધી સમય પોતાનો, નજરે જુવો નીહાળી.
 ગવરી પતી અવશ્ય, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 શંભુ કૃપાથી રાવણ, જેવા અનેક દેવો.
 પામ્યા પદાર્થ આરે, કરશે ભલું તમારું. શંકર.
 શુભજાર આ કવાલી, નીત નેમથી ઉઠાવો.
 જયરામનો છળીલો, કરશે ભલું તમારું. શંકર.

બલીહારી પ્રભુની

યાને

શ્રાવણના સરવરીયા-ઉરદુ કવાલી. ૩૮

પડતો નથી વરસાદ એનું, શું હશે કારણ કહે
 પરમાર્થનો છાંટો જગતમાંથી, તદન ઉડી ગયો.
 આદ્યો પ્રતિદિન ઉઠી, પરભાતમાં ભણતા નથી
 ક્ષત્રીયો યુધ્ધરી ગયા, ઘર ઘર વિષે નોખી મતી.
 વૈશ્યો થયા વાણીતરો, સુદ્રો ઘણા પુજ્ય છે
 ગુણીકા તણા ધરમાં સદા, આનંદ મંગલ થાય છે.
 આશ્ચર્ય કારક છે જુલમ, હીંદુ સ્ત્રીઓનો આજકલ
 કેસની ખાખત વીધે, વાકેફ છે સુંબઝ સકલ.
 અપદ્મક ફેશનની ઉગર, ફેશન રાજમતી જાય છે
 રખીતના દિના પ્રભુ મંદિર, વિષે વપરાય છે.
 ફરનીયરો રાખ્યા વગર, અમને મુદલ ચાલે નહિ
 મુઝા તણો વટ જાયતો, મરવું ભલું એથી સહી.
 નીંદા એતો જાણે ચાણા કુમરા, જમાનાને વિષે
 ભીતર સંડગ્ગા હોય તે, ઉપર ઘણા સુંદર દિસે.
 વાહવા કરેતો સમજવું કે, આ બડો ઉસ્તાદ છે
 એવો સખસ કોઈથી વખત, ગરદન તમારી કાપસે.
 વીશ્વાસ પર રહેવું તે પણ, આ સમયમાં ઘટતું નથી
 માંના જણેલા ભાઈની, મધરાતની બગડે વૃત્તી.

આ જમાનો છે કઠણ, પુરવે નથી દિઠો અમે
 પદ્મની ઘરમાં છતાં, પુરૂષો રહ્યા જ્યાં ત્યાં ભમે.
 હે પ્રભુ આ જગતમાં, જીવાડમાં અમને હવે
 દસ વરસમાં વિધવા બનેલી, છોડીયો ધરધર રૂવે.
 જગતનું દુઃખ દેખીને, અંતર ઘણું અકળાય છે
 જયરામદાસ પ્રભુતણા, નીરલજ બની ગુણ ગાયછે.

મુંબઈના ઇમીટેશન બળદીયો, યાને

મુદલમાં ખોટ. કવાલી. ૩૯

દિહી નગરી અજબ ત્યાંથી, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 ભુખે મરતા થયા તોપણ, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 ઉંદરડાને નથી ખાવા, ચોખાનો એકબી દાણો,
 બેહદ ચાલુ જમાનામાં, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 ખુદલા કફના ખમીસોને, ફરીથી આપશું ધોવા,
 કાંજ કમતી ભરેલી છે, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 પાઘડીઓના મોબદલામાં, પસંદ કીધી અમે ટોપી,
 પવિત્ર ચામડા વાળી, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 ફેમેલીના કહ્યા માપક, અમારે વર્તવું જોઈએ,
 છકું ધોરણ બણેલી છે, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.
 અહાહા શું મોઢું તારું, મંડયું છે લાપસી ખાવા,
 મુછો વાંકી વળેલી છે, પુંઠે ફેશન પડેલી છે.

ઉત્તર બાજુ બોલાવો તો, દિશા પશ્ચિમ ભણી દોડું,
 એવો દુશીયાર છું માટે, પુઠે ફેશન પડેલી છે.
 નજર ખોલી જુવો મીત્રો, નવા પ્રગટેલ છે ચીત્રો,
 અવલ આખર મટોડી છે, પુઠે ફેશન પડેલી છે.
 મહા પુરૂષો તણા વચનો, અમારા કૈક મીત્રોને,
 નથી ગમતા તેનું કારણ, પુઠે ફેશન પડેલી છે.
 પરાયા મુદકના વ્યસનો, ગમે તેવા હશે દરટી,
 કાબુલ મંજુર અમોને છે, પુઠે ફેશન પડેલી છે.
 દહાડે દહાડે જમાનામાં, સુધરતું જાય છે ખાતું,
 નાના મહોટા બધા જાણુની, પુઠે ફેશન પડેલી છે.
 ગયા બેગ્મી અમો તળીયે, ઉગરવાનો નથી આરો,
 કહે જયરામ દુનીયાની, પુઠે ફેશન પડેલી છે.

કોતુકી કુહાડો.

યાને

વિકળ થયેલા વટેમાર્ગનો પરિતાપ—કવાલી. ૪૦

હવે બસકર જમાનાં તું, ઉખેડી મુજ નાખીશમાં;
 કૃપા તારી થશે મહોટી, ઉખેડી મુજ નાખીશમાં.
 અમારા ગુપ્ત શાસ્ત્રાનું, ઉડાવી તેજ તેં દીધું;
 નવીન પહેરો છુકાવીને, ઉખેડી મુજ નાખીશમાં.
 ગાયત્રી મંત્રની પણ તેં, ભયંકર દુર્દશા કીધી;
 જમાડી અન્ન સુતકના, ઉખેડી મુજ નાખીશમાં.

નાની વયમાં આંગે ઉપર, ગુજરતું છે મહા સંકટ;
 લગાડી કાચનાં કટકા, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 થોડી વિદ્યા હતી તે પણ, પમાડી નાશ તેં દીધી;
 ગળામાં સુત્ર છે તેનું, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 વડીલોનાં વગર હુકમે, આગલ પગલું નથી ભરતાં;
 એવા સુખનાં સમુદરનું, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 પ્રતિદિન ઉઠીને પોતે, ધરે છે ધ્યાન શ્રી હરીનું;
 ત્રિવેકી સંત પુરોહિતનું, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 પથ્થર માટી અને સોનું, જેને સરીખું રહેલું છે;
 હિતેચ્છુ વર્ગનું પાપી, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 ચરાચર પ્રાણીયો ઉપર, દયા દ્રષ્ટિ રહેલી છે;
 ભુલે ચુકે એવા જનનું, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 અત્યારે સત્ય વસ્તુને, ઓળખનારાં ગયા ઉઘી;
 પ્રભુનેાં અંશ નીવડેતો, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 જગતમાં છાસ ટીપાની, ગરીબોને નથી સગવડ;
 વધારી દુધનેાં ચારજ, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.
 પ્રતાપી આ વિભુતીને, ધારણ કરનાર ભકતોનું;
 કહે જયરામ કોઈ કાળે, ઉખેડી મુળ નાખીશમાં.

નિમકહલાલ નોકર.

યાને

જુના ગુમાસ્તાની બાબતમાં શેઠે મચાવેલી ધાંધલ.

કવાલી ૪૧

તેડી લાયો ગમે ત્યાંથી, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો;
 મોડી રાતે કરી કજીયો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 પ્રમાદી આગસુ ગંદા, નથી ગમતા નવા નોકર;
 ગડપથી સાદ્ય કરનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 શની અથવા રવીવારે, જવાનું થાય નાટકમાં;
 નિભાવી કામ લેનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 અમારા શેઠ આવે છે, રહો બાબુ કહી તુર્તજ,
 આવીને હાથ ધરનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 આગળ ચમચી પડેલી છે, કલમ કાને ચડેલી છે;
 સફાઈ નોંધ લખનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 મીઠું બોલી ઘરાકોને, પતાવી માલ દે બમાણ;
 કરજમાંથી છોડવનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 દેશાવરના એજંટોને, મોકલવા ચોર્ડરો તેની;
 સંપુર્ણ માહિતીવાળો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 શેઠાણીને વળતપર જો, પડે ઘરમાં કદી અડચણ;
 બનાવી પાક દેનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 નાનકડા બાળકો આવી, એકાએકી મ'ંડે રડવા;

ખુશીની સાથ ફરનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 રૂપેયા પાંચની વસ્તુ, લાવી આપે સવાત્રાણમાં;
 નાજુક હુશિયાર વટવાલો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 સુખે મહેતા કહું ત્યાં તો, આવી ઉભો રહે પાસે;
 હુકમની રાહ જોનારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 અત્યારે કોથળીમાંથી, રૂપેયા પાંચ કાઢીને;
 નાખું છું ગાયને ચારો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.
 કહે જયરામ આ વખતે, બીડું છું પોષ્ટમાં કાગળ;
 ખુમો અમથી નહિં પાડો, મહેતાજી ક્યાં ગયો મારો.

જમાનાનું વર્ષફલ.

યાને

કુદરતી પ્રયોગ. કવાલી ૪૨

દેશી બાંધુ જુવો કેવી જુલમની વાત છે મોટી;
 પુટે છે કાન સાંભળતાં, જુલમની વાત છે મોટી.
 માતા પૃથ્વિ જમાનામાં, છીએ સુખીયા અગર દુખીયા;
 કશું નજરે નથી જોતી. જુલમની વાત છે મોટી.
 કઠણ કલીકાલની અંદર, ઓર્ચીતું શું થશે તેની.
 ખગર પડતી નથી ચારો, જુલમની વાત છે મોટી.
 દાણા દુણી સકલ મોંઘા, બટેટા પણ નથી સોંધા;
 સળગતું જાય છે સુરણ, જુલમની વાત છે મોટી.

નાહ્યા ધોયા વગર એમજ, પથારી ને પથારીમાં;
 કરડતા છું અમે કકડા, જીલમની વાત છે મોટી.
 પ્રભુ પરસન થશે ક્યારે, કુટીલતા છુટશે ત્યારે;
 વારે ઘડએ થવું જોટી, જીલમની વાત છે મોટી.
 તમારા લક્ષણો દેખી, ઉઠે છે આગ અંતરમાં;
 ખવાતી છે નહિ રોટી, જીલમની વાત છે મોટી.
 પુરાતન દેવના ફોટા, અને શાસ્ત્રો તાજા પાના;
 લાવ્યા ક્યાંથી જીવો ગોતી, જીલમની વાત છે મોટી.
 કહે જયરામ હે સંતો, મીઠધયોની દુકાનોમાં;
 પગે કચરાય છે પોથી, જીલમની વાત છે મોટી.

ધી બારએ વ્યુટીફુલ.

અમેરીકન

ફોટોગ્રાફ કંપની લીમીટેડ. કવાલી ૪૩

મારા વહાલા ફોટોગ્રાફર, છબી સુંદર બનાવી દે;
 રૂપેયા બે વધુ લઇને, છબી સુંદર બનાવી દે.
 નહીં નહાની નહીં મોટી, નહીં સાચી નહીં જોટી;
 તસુ ખાવીસની જોશક, છબી સુંદર બનાવી દે.
 અધુરા મહં પાણુ મારા, કુદરતી રૂપને દેખી;
 મેળે ગાંઠા બને તેવી, છબી સુંદર બનાવી દે.
 રૂપાળા રંગ બે રંગી, વિલાતી આડના કુંડા;

ઉપર વેલો વીંટાળીને, છખી સુંદર બનાવી દે.
 હંમેશાં માટીટો મારો, મને પુછી પીયે પાણી;
 ચલકતા ચંદ્રના જેવી, છખી સુંદર બનાવી દે.
 કુસુંખી રંગની ચોળી, અજબ દીપી રહેલી છે;
 અમેરીકન કેમેરાથી, છખી સુંદર બનાવી દે.
 ચંપક વરણી છખીલીનો, ટાંગેલો છે પાંજુ ફોટો;
 સેમ્પલ નજરે નીહાળીને, છખી સુંદર બનાવીને.
 અમોને ભેસવા કાળે, ઇજીપ્તેરો અદ્યા છે ક્યાં,
 દેખી દીલકું ઠરે એવી, છખી સુંદર બનાવી દે.
 જો કે આ રૂમની અંદર, નામીની બારીયો પાળ છે,
 ખોલી સરવે મીનીટ બેમાં છખી સુંદર બનાવી દે.
 સાધારણ કપ વેડીને, એકંદર વૃત્તીયો રોકી;
 બ્યુટીફુલ રોશનીવાલી, છખી સુંદર બનાવી દે.
 કહે જયરામ આ મિટર, ભલું કરસે પ્રભુ તારૂ;
 કપાલુ કૂંજળી મુજને, છખી સુંદર બનાવી દે.

જંગી સયતાન.

યાને

મોટરગાડી વિષે કવાલી. ૪૪

ન બાણું કઈ જગોએથી, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે,
 નાણા નજરે પડ્યા તેથી, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.

વાંકી ચુકી જોડાજોડે, સડક પરથી રહી દોડે.
 રૂધીરનું પાન કરનારી, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 કબુતર શ્વાન મરઘાની, જણાતી છે પકી દુશ્મન.
 બકાસુર દૈત્યના જેવી, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે,
 છોટ્ટેથી દોડતી આવે, લોડોના જીવ ગભરાવે,
 આપંગોને દુઃખી કરવા, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 નીશા આખી ભટકવામાં, એવી તો લહેર આવે છે,
 ઉદય પુન્યો થયા ત્યારે, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 અન્નભુયા ડાઇવરો ઇશકી, ફારન ગાડી ચલાવે છે,
 માથે ઓઢી છેવટ રડવા, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 મોટર શું ચીજ છે તેની, ખબર કોને હતી આગળ,
 થોડા વર્ષો થયાં આજે, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 જરા ચુકી નજર બસ કે, ભુકે ભુકા ઉડાવે છે,
 ગધેડાની સગી માતા, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.
 ઝડપ ઓછી થવા માટે, ગરિબ જયરામ પણ અહિંયાં,
 વિકળ થઈને કહે છે કે, મોટરકારો પ્રગટ થઈ છે.

પતંગની પાયમાલી

યાને

ઉડતા પક્ષિયોપર ગુજરતું ધાતકીપણું. કવાલી ઈપ
 બીજનું તો ગયું ઉંઘી, પોતાનું તો લહું ચાહો,
 પતંગ ઉંચે ઉડવનારા, પોતાનું તો લહું ચાહો.

મકરસંક્રાંતના દિવસે, કીધી છે વાદળે વૃદ્ધિ,
 પ્રભુપ્રીતે પીઓ પાવો, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 હઠીલા કૈક ખેલાનો, ખુવે છે પ્રાણ પોતાના,
 ઉભા રહીને અગાસીમાં, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 અમુદ્ય જીંદગાનીનો, વખત એળે વહ્યા જશે,
 વિગત વાંચી અરે લોકો, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 ચલકતા તીવ્ર ધાગાથી, બીચારા રંક પક્ષિના,
 જીલમથી જીવ લેનારા, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 પીવાડી કાચના પાણી, બનાવો છો રહ્યા માંજે,
 ગુમાવી દોકડા ઘરના, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 અરે આ ખેલનું છેવટ, કેવું પરાજીત આવે છે,
 બીના વાંચી પ્રભુ મારા, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 મનુષ્ય દેહનું વાપર, કેવી રીતે થવું જોઈએ,
 મગજમાં વાત લાવીને, પોતાનું તો ભલું ચાહો,
 દયાના પાત્રમાં પ્રભુએ, ભરેલી છે સકળ વસ્તુ,
 કૃપાલુના ગુન્હેગારો, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 મોટર અથવા ખટારાના, સખત પૈડા તળે આવી,
 અચાનક જીવ લેનારા, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 પતંગો ઝાલવા માટે, ચડો છો છાપરા ઉપર,
 બે ત્રણ પૈના અરે લોકો, પોતાનું તો ભલું ચાહો.
 કહે જયરામ હર વખતે, સુકોમલ અંગને બાળી,
 ખરેખર ભક્ત કરનારા, પોતાનું તો ભલું ચાહો.

બેવકુશીનો બદલો

યાને

વગર હીંમતના પુરૂષોની મોકાણ. કવાલી ૪૬

વેઠાતું છે નહીં સંકટ, પ્રભુ વારે ચઢો મારી,

બોલો માથે ઉપાડીને, ફરંછું રાતને દહાડી.

ચાલું છું સત્યમાં તોપણ, દશા વાંકીજની વાંકી,

કુકર્મોના જથા બાળી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી

મારી વચના ઘણા હોસ્તો, પૂરે છે શેઠીયા થઈને,

મને ચીંતા બહુ ભારી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

કૃપાસીંધુ દયા લાવી, એવો ડોઈ માર્ગ જતલાવો,

સાચું ઘરની ઘોડાગાડી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

પુનાની રેસમાં પણ મેં, ગુમાવી છે ઘણી નોટો,

સદ્દામાં સો ગયો હારી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

સાડા ત્રણસો રૂપૈયાના, લીધા છે કોલસા તેમાં,

અઠીસોની થશે ખવારી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

સીલકની કોથળીમાં પણ, બસો કમ બે રહ્યા બાકી,

બાપલીયા વોયરે માડી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

ભલું કરતો ભલું થાશે, ડુંગર દુખના ટળી જાશે,

પઠન કરીને પછી કહેજે, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

કવિ જયરામની કવિતા, મટાડી કલેસને આપે,

બતાવે મોક્ષની બારી, પ્રભુ વારે ચઢો મારી.

તેજસ્વીયોની તપાસ.

યાને

ઉત્તમ વસ્તુની યાદગીરી. કવાલી ૪૭

પ્રભુનો માર્ગ બતલાવે, એવો કોઈ છે જમાનામાં,
 દીર્ઘંબર સંત કે સાધુ, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 ખીચારી આર્ય ભુમીનું, સુકાતું જાય છે ડાચું,
 કારણ દુઃખનું ખર્ચ કહી દે, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 અમુલ્ય વૃક્ષના ખીજે, ગવાતાં જાય છે ફેંકત,
 તેને રોપી કરે તાજા, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 પોતાનું પેટ ભરવાના, કરે છે સર્વ કોઈ ઉધમ,
 ભુજાવે પારકી પીડા, એવો કોઈ છે જમાનામાં,
 ઘણા લોકો બની પ્રક્રંડ, ફરે છે ડોળ ઘાલીને.
 પરાયા પ્રાણનો દાતા; એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 પુરી શ્રીખંડ વડા દહીંના. ખાનારા છે ઘણા દોસ્તો,
 ખીસું ખાત્રી કરે હરદમ, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 જરીની પાઘડીવાલા, વસે છે કેંક મુંઝાઈમાં,
 ચલાવે હંસનો ચીલો, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 લગનના માંડવા હેડળ, ગુણીકાના મોખદલામાં,
 નચાવે ભીલુકો રૂડા, એવો કોઈ છે જમાનામાં.
 કવિ જયરામનો હેતુ, પરીપુરણ થવા માટે,
 થોડો આશ્રય કરી આપે, એવો કોઈ છે જમાનામાં.

અખંડ સમાધાન.

યાને

ચીત્ત શુદ્ધીનું મુખ્ય સ્વરૂપ. કવાલી ૪૮

અમો ચહાતા નથી દુઃખને, મેળે દુઃખ દોડતું આવે,
 વીચાણી છે કોની માતા, રોકી ક્ષણ વાર બતલાવે.
 જોડાણીથી કરી કળયો, કુવામાં કુદકો મારે,
 સમુદ્ર વિઘ્નો તણો લઈને, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 અભાગી છીટનો તાકો, મારગમાં વેચવા બેસે,
 સીપઈના વેશમાં તુરતજ, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 ઉપાડી વ્યાજના પેસા, હેટાજી દેશમાં ચાલ્યા,
 કંઠે બંધે કાઢી પાછલ, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 રમકડાં ખાંડના દેખી; ડુલાવે છે રહ્યા માથું,
 ગયા પુટી જરા બસકે, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 અંગાસીમાં ઉભેલીને, ઘડીભર મોજથી ભાળે,
 વચે અદ્રસ્ય થઈ જતાં, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 કેળાનું રાયતું ચટણી, કેરીના આથણા ભાવે,
 ખાટી દહિંની કરે દોસ્તી, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.
 પોતાના માર્ગને મુકી, પરાયા પંથમાં પેસે,
 કહે જયરામ તેનાપર, મેળે દુઃખ દોડતું આવે.

ભવચક્રનો ભામીયા.

યાને

કદરદાનોની કસોટી. કવાલી ૪૯.

જેની ગાંઠે નથી પેસો, જીવન તેનું વૃથા જાણો,
 હાથે કરીને પડે હલકો, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 દીવસ આખો એસી એસી, લોકોના ઓટલા ભાંગે,
 સમીસાંજે રહે ઉઘી, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 કરે નહિં કામ કે ધંધો, શરીરે પણ રહે ગંદો,
 જેના કર છે બહુ ટુંકા, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 મરદ જેવો મરદ થઈને, પોતાના પેટનું પુરૂં,
 કરી શકતો નથી જગમાં, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 પાસે ગંગા છતાં લોકો, કુવાનું નીર પીપીને,
 પોતાનો દેહ ત્યાગે છે, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 વરસ દસબારની કન્યા, સોનું દેખી સવાલખીયા,
 બુઢા વરને ગળે બાંધે, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 દિવાળતી અગર આડુ, પથારી સાફ કરવાનું,
 દાંજીને શેઠ બતલાવે, જીવન તેનું વૃથા જાણો.
 લાયક પત્ની કહે આવી, લોજન તૈયાર છે આલો,
 વેળામર લક્ષનવ આપે, જીવન તેનું વૃથા જાણો.

કહે જયરામ જે માણસ, પોતાના ખાસ માલિકના,
મુકે છે પેટ પર પાણી, જીવન તેનું વૃથા જાણી.

ઈદમી અપ્સરા.

યાને

નખોદપાટલાનું નોખતખાનું. કવાલી પ૦.

એતો છે અપ્સરા ઈદમી, જીવે છે શું ઝીણી આંખે,
એમાંથી દાળીયા તારા, સીંગલ પૈના નહિં પાકે.
નીસાસા નાખમાં ઉંડા, પ્રભુના ખેલ જો ભુંડા,
અહિં એકાંતમાં બેસી, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
થવાનું છે નહિં બીજું, જશે વાંકી વળી ગરદન,
મહા દુઃખની મૃતીકાને, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
કાળી નાગણ છતાં ગોરું, બદન દેખાય છે તુજને.
ઘડી પલમાં જનારીને, જીવે છે શું ઝીણી આંખે,
આખી દુનીયા વીશે એણે, મચાવ્યો છે બડો દંગો,
મુંબઈમાં છે એની બેઠક; જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
એને દેખી ઘણા લોકો, પ્રસેલા છે જમાનામાં,
દીશા ચારે ગળી ગઈ છે, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.

એની એ પાંખ છે પહોળી, ગમે ત્યાં જાય છે દોડી,
 તજ દર્ધ સ્થાન પોતાનું, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
 ત્રણે જીગમાં એવી એકે, કરમ ચંડાલણી નહોતી.
 કલીજીગની એ છે કૃત્યા, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
 પોતાનો ઇલમ અજમાવી, કીધા છે કૈકને પાગલ,
 બતાવી નામ દે તેનું, જીવે છે શું ઝીણી આંખે.
 પઢાવી છે સકળ વિદ્યા, ગમે ત્યાં જા હવે ચાલ્યો,
 ભાગલીયાને વીસરજેમાં, જીવે છે શું ઝીણી આંખે,

